

Bakıcı İlanlarına Göre Ebeveynlerin Tercihleri, İş Tanımı ve Çalışma Koşulları Açısından Bakıcılık

Sümevra Ünalın Turan

Arş. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Ana Bilim Dalı
Bursa/Türkiye
suturan@uludag.edu.tr
<http://orcid.org/0000-0003-3900-0369>

Öz: Bu çalışma, sahibinden.com adlı web sitesinde yer alan çocuk bakıcılığı ilanları üzerinden çalışan ebeveynlerin çocuk bakım sorununa çözüm arayışlarını konu edinmektedir. Çalışmada ailelerin çocuk bakım ve eğitiminde karşılaştıkları zorluklar, bakıcı seçim kriterleri ile çocuk bakıcılarının görev tanımları, çalışma koşulları ve sosyal güvenlik durumlarını web sitesi içerisinde yer alan ilan metinleri üzerinden ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 1 Aralık 2019 ila 31 Ağustos 2020 tarihleri arasında İstanbul ve Ankara şehirlerinden verilen 2009 bakıcılık ilanı, nitel veri toplama yöntemleri içerisinde yer alan doküman analizi çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmada bakıcıda aranan temel kriterler; referanslı olma, yakın muhitte oturma, sigara kullanmama, sakin mizaçlı olma, işveren ailenin kurallarına uyma, dinî-ideolojik talepler gibi temalar etrafında toplanırken bakıcı iş tanımının; çocuğun bakım, gelişim ve eğitimini desteklemekten yemek, temizlik, ütü gibi ev işlerini yapmaya kadar çok çeşitli ve kompleks işleri kapsayabildiği tespit edilmiştir. Yatılı bakıcılıkta iş tanımını daha belirsiz ve geniş kapsamlıdır. Aileler çalışanlara maaş ve çeşitli nakdî yardımların yanı sıra paternalist ilişkileri sürdürmelerini sağlayan maddi olmayan imkânlar da sunmaktadır. Araştırmada ayrıca Covid-19 salgınının başlamasıyla bakıcı seçim kriterleri ve iş tanımında değişimler meydana geldiği; uzaktan eğitime geçilmesiyle ailelerin eğitimi vasfı taşıyan personel arayışına girdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Sosyal Politika, Çalışan Anneler, Ev Hizmetleri, Çocuk Bakıcıları, Covid-19.

Geliş Tarihi | Received Date: 03.02.2022

Kabul Tarihi | Accepted Date: 14.03.2022

Araştırma Makalesi | Research Article

Atıf | Citation: Ünalın Turan, Sümevra. "Bakıcı İlanlarına Göre Ebeveynlerin Tercihleri, İş Tanımı ve Çalışma Koşulları Açısından Bakıcılık". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31/1 (Haziran 2022), 177-205. <https://doi.org/10.51447/uluifd.1067860>

Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 31/1 (Haziran 2022)

The Babysitting in Terms of The Preferences of Parents, Job Description, and Working Conditions According to Babysitter Advertisements

Abstract: The present study is about searching for solutions to the child care problem of working parents through babysitting posting on the website sahibinden.com. In the study, the purpose was to uncover the difficulties faced by families in child care and education, the selection criteria of caregivers, job descriptions, working conditions, and social security status of caregivers through announcements on the website. To this end, the 2009 babysitting announcements from Istanbul and Ankara between 1 December 2019 and 31 August 2020 were examined in the framework of document analysis, which is among the qualitative data collection methods. In the study, the main criteria sought in caregivers were collected around themes such as having references, living in a close neighborhood, not smoking, having a calm character, obeying the rules of the employer's family, and religious-ideological demands, and the job descry. The caregiver can cover a wide variety of complex works, from supporting the child's care, development, and education to doing housework such as cooking, cleaning, and ironing. In residential care, the job description was vaguer and broad. Families provided employees with salaries and various cash benefits, as well as intangible benefits enabling them to maintain paternalistic relations. It was also found in the study that changes occurred in the caregiver selection criteria and job description with the onset of the Covid-19 epidemic; and that families were in search of caregivsearching for the qualifications of educators with the transition to distance education.

Keywords: Sociology, Social Policy, Employed Mothers, Domestic Services, Babysitters, Covid-19.

[You may find an extended abstract of this article after the bibliography.]

Giriş

Çalışma hayatına dâhil olan kadınların anne olduktan sonra işlerini bırakmaları ya da iş hayatına uzun bir süre ara vermeleri, eğitim düzeyi yüksek kadın sayısının artmasıyla değişmeye başlamıştır. Kadınların çocuk dünyaya getirdikten sonra da çalışma hayatına devam etme arzuları, daha önce ev içerisinde kadınlar tarafından *görünmeyen emek*¹ kategorisinde sunulan çocuk bakımının bir sorun olarak belirmesine yol açmıştır. Aile ve yakın akraba desteğinden yoksun olarak çalışma hayatında yer alan yüksek eğitimli kadınların imdadına çocuk bakımının satın alınabilir bir hizmete dönüşmesi yetiştirilmiştir.

Yapılan çalışmalarda ailelerin tercihlerinde maliyet ve resmî olmayan çocuk bakım imkânlarına erişmenin etkili olduğu; eğitimli ve gelir düzeyi yüksek ailelerin resmî çocuk bakım tercihlerine; düşük gelirli ve eğitimsiz ailelerin ise akraba desteğine yöneldikleri tespit edilmiştir.² Eğitim düzeyi yüksek, kentsel bölgede yaşayan ve aile gelirin katkısı yüksek olan kadınların aile ve akrabalarından yardım alma

¹ Kadınların temizlik, yemek, çamaşır gibi işlerin yanı sıra çocuk, yaşlı ve engellilere bakım sağlaması ve olağan koşullarda ekonomik karşılığı olan aile işlerinde ücretsiz olarak çalışması anlamına gelen "görünmeyen emek", feminist literatürde sıklıkla kullanılan bir kavramdır. bk. Gülnur Acar-Savran - Nesrin Tura Demiryontan, *Kadının Görünmeyen Emeği* (İstanbul: Yordam Kitap, 2016), 13-14.

² Canan Güneş vd., "Çalışan Kadının Çocuk Bakım Tercihleri: Havuzlanmış Verilerle Kesikli Tercih Modellerinin Karşılaştırılması", *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi* 7/1 (2017), 127.

imkânı azalırken³ ücretli bakımı tercih etme olasılıkları artmaktadır.⁴ AB (Avrupa Birliği) ülkelerinde çocuk bakımı, kadın istihdamını artırma politikasıyla ilişkili olarak gündeme getirilmekte; bakım sorumluluğu, aile, devlet ve piyasa üçgeninde yeniden yapılandırılarak çalışma ve aile yaşam dengesini sağlamaya yönelik politikalar geliştirilmeye çalışılmaktadır.⁵ Türkiye’de ise kadının işgücüne katılımını artırmada anahtar rolü bulunan ücretli bakım hizmetini özendirici ve teşvik edici politikaların yeterli olmadığı görülmektedir.⁶

Çift çalışanlı ailelerde geniş aile desteği yoksa veya bu destek sınırlıysa çocuğun okul öncesi kuruma gönderilmeyecek kadar küçük olması veya evde farklı yaş gruplarında birden fazla çocuğun bulunması, ücretli bakıcı desteğini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu destek, gündüz saatlerinde olabileceği gibi yatılı bakıcılıkta görülebileceği üzere 24 saati de kapsayabilmektedir. Ev içerisinde yani özel alanda icra edilmesi ve kendini savunamayan küçük bir bebeğe/çocuğa bakmayı içermesinden dolayı en önemli problem olarak beliren güven/güvenlik sorununu aşmak için ebeveynlerin bakıcı arayışında aile, akraba, arkadaş ve tanıdıkların referansına başvurdukları daha önce yapılan çalışmalarda gösterilmiştir.⁷ Fakat son yıllarda özellikle yabancı uyruklu bakıcı bulmaya aracılık eden danışmanlık firmalarının yanı sıra sadece bakıcı ve oyun ablası bulmaya yönelik teyzesizsiniz, bakıcıburada, bakıcıara, evde-kibakım gibi web sitelerinin kurulduğu görülmektedir.⁸ Doğrudan bir bakıcı bulma platformu olmamasına rağmen çok farklı kulvarlarda hizmet veren sahibinden.com’un⁹ “yardımcı arayanlar” kategorisi içerisinde bebek ve çocuk bakıcılığı da yer almaktadır.

Özellikle büyük kentlerde ebeveynlerin çocuk bakıcısı arayışını web siteleri üzerinden yürütmesi, metropolde birincil ilişkilerin zayıflamasından dolayı zorunlu bir yol olarak yorumlanabileceği gibi ailelerin aracılığı ortadan kaldırarak aradıkları kriterleri sağlayan adayı bulmak için seçeneklerini çoğaltmak istemelerine de yorulabilir. İş-yaşam dengesinin sağlanmasında merkezî rol oynayan ve devlet, özel kurumlar ve aile tarafından sağlanan çocuk bakım hizmetleri; toplumsal cinsiyet, emek piyasası, eğitim, aile politikası gibi birçok farklı alanın kesişme noktasında bulunmaktadır.¹⁰ Sahibinden.com’daki bakıcı ilanlarının içerikleri, çocuk bakımının

³ Güneş vd., “Çalışan Kadının Çocuk Bakım Tercihleri”, 127.

⁴ Hülya Kakıcı vd., “Türkiye’de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri”, *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal* 5(2011), 29.

⁵ Nurgün Kul Parlak, “İş-Yaşam Dengesi Açısından Çocuk Bakım Hizmetleri”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* 58 (Aralık 2016), 180.

⁶ Güneş vd., “Çalışan Kadının Çocuk Bakım Tercihleri”, 141.

⁷ Nihat Akbiyık, “Ev Hizmetlerinde Çalışma: Malatya’da Bir Alan Araştırması”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 11/21 (Haziran 2013), 207-240; Sibel Kalaycıoğlu - Helga Rittersberger, “İş ilişkilerine Kadınca Bir Bakış: Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”, *75 Yıl’da Kadınlar ve Erkekler*, ed. Ayşe Berktaş Hacımırzaoğlu (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998), 225-235; Nadir Suğur vd., “Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları: Kapıcılar, Gündelikçiler ve Çocuk Bakıcıları”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 63/03 (Mart 2008), 161-183; Suat Uğur - Yeşim Özdemir, “Ev Hizmetleri Alanında Çalışan Yerli Kadın İşgücünün Sosyo-Ekonomik Analizi: İzmir İli Alan Araştırması”, *Sosyal Güvenlik Dergisi* 9/1(Haziran 2019), 45-63.

⁸ bk. *bakiciara.com* (01 Ekim 2021); *bakiciburada.com* (01 Ekim 2021); *evdekibakim* (01 Ekim 2021); *teyzesizsiniz* (01 Ekim 2021).

⁹ bk. *sahibinden.com* (01 Aralık 2019).

¹⁰ Parlak, “İş-Yaşam Dengesi Açısından Çocuk Bakım Hizmetleri”, 160.

bu karmaşık ve çok boyutlu yapısını yansıtmak özellikler taşımaktadır. Genellikle ebeveyn aileler tarafından verilen bakıcı ilanlarının açıklama bölümü bir yandan çift çalışanlı ailelerin çocuk bakımı ve eğitiminde karşılaştıkları zorlukları, bakıcılıkta öncelikli tercihlerini, beklenti ve bakıcılara sundukları imkânları ele verirken diğer yandan çoğunlukla kayıt dışı yapılan bir ev hizmeti türü olan bakıcılığın çalışma koşulları hakkında da bilgi vermektedir.

Merkezî rolüne rağmen aile üyelerince yürütülen bir faaliyet olarak algılanması bakım hizmetini görmez kılmış, kadın ve aileye yönelik pek çok konu gibi ücretli ev emeği ve bakım meselesi de ancak 1980'lerden sonra literatürde yer bulabilmiştir.¹¹ Kalaycıoğlu ve Rittersberger'in ev hizmetinde çalışan 151 ve işveren 81 kadın ile yaptıkları anket, mülakat ve odak grup görüşmelerine dayanan çalışmaları alan yazında yer alan öncü çalışmaların başında gelmektedir.¹² Gül Özyeğin ve Aksu Bora, orta-üst sınıf kadınlar ile ev hizmetlisi kadınlar üzerinden ev hizmetlerini toplumsal cinsiyet ve sınıfsal bağlamda ele alan çalışmalar yapmışlardır.¹³

Literatürde ev hizmetleri sektöründe çalışanların sorunları ile sosyal güvenlik bakımından ve hukuki açıdan konularını ele alan çalışmaların¹⁴ yanı sıra ev hizmetlisi kadınlara yönelik saha çalışmaları da bulunmaktadır.¹⁵ Ev hizmetlerinin bir alt kategorisi olarak bakıcılığa yer veren çalışmalar olduğu gibi bazı çalışmalarda doğrudan bakıcılar veya eğitilmiş-çalışan kadınların bakım tercihlerine odaklanılmaktadır.¹⁶

Yapılan çalışmalarda ev hizmetlileri ve bu kategori içerisindeki bakıcıların sosyo-demografik özellikleri, çalışma koşulları, karşılaştıkları sosyal güvenlik zaafı,

¹¹ Aksu Bora, *Kadınların Sınıflı Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016), 9; Parlak, "İş-Yaşam Dengesi Açısından Çocuk Bakım Hizmetleri", 160.

¹² Kalaycıoğlu - Rittersberger, "İş İlişkilerine Kadınca Bir Bakış: Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar".

¹³ Bora, *Kadınların Sınıflı*; Gül Özyeğin, "Kapıcılar, Gündelikçiler ve Ev Sahipleri: Türkiye'de Kent Yaşamında Sorunlu Karşılaşmalar", *Kültür Fragmanları: Türkiye'de Gündelik Hayat*, ed. Deniz Kandiyoti - Ayşe Saktanber (İstanbul: Metis Yayınları, 2012).

¹⁴ Didem Direk, "Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınların İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sorunları: İstanbul İli Analizi", *Journal of Life Economics* (Ağustos 2016), 103-118; Oğuz Karadeniz, "Türkiye'de Atipik Çalışan Kadınlar ve Yaygın Sosyal Güvencesizlik", *Çalışma ve Toplum* 29 (2011), 83-127; Ayşe Gül Kökkılınç, "Ev Hizmetlerinde Çalışan İşçinin İş İlişkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi* 20/2 (Aralık 2019), 537-557; Seda Topgül, "Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınların Sosyal Güvenliği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 21/1 (Mart 2016), 339-352; Sinem Yıldırım - Emel İslamoğlu, "İnsana Yakışır İş Kavramı Bağlamında Türkiye'de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar", *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi* 4/2 (Temmuz 2014), 145-175; Sinem Yıldırım, "Türkiye'de Ev Hizmetinde Çalışanların Sorunları", *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4/1 (Mart 2014), 45-59.

¹⁵ Akbıyık, "Ev Hizmetlerinde Çalışma"; Ziya Erdem - Levent Şahin, "Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları: İstanbul İli Üzerine Bir Alan Araştırması", *Journal of Social Policy Conferences* 57 (Ekim 2010), 281-325; Fatma Fidan - M. Çağlar Özdemir, "Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınlar ya da Evlerin Kadınları", *Çalışma İlişkileri Dergisi* 2/1 (Mart 2011), 79-89; Suğur vd., "Türkiye'de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları"; Uğur - Özdemir, "Ev Hizmetleri Alanında Çalışan Yerli Kadın İşgücünün Sosyo-Ekonomik Analizi".

¹⁶ Güneş vd., "Çalışan Kadının Çocuk Bakım Tercihi"; Hatice Zeynep İnan - Özlem Doğan Temur, "Okulöncesi Eğitim Döneminde Çocuk Bakıcıları: Ebeveynlerin Yaşantıları ve Görüşleri Üzerine Bir Araştırma", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/2 (Nisan 2010), 1-18; Kakıcı vd., "Türkiye'de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri".

işverenle ilişkileri, yaşadıkları sorunlara daha fazla odaklanılmış; işveren ailelerin perspektifinden bakım konusuna eğilen çalışmalar daha sınırlı düzeyde kalmıştır. Bu çalışmanın özgün yanı, bakıcı arayışında web sitelerinin de etkin bir konumda olduğunu göstermesi ve anne-babaların çocuk bakıcısından beklentilerini, onlara sağladıkları imkânları, bakıcıların çalışma koşullarını doğrudan ebeveynlerin sesine yer veren ilan metinleri üzerinden anlamaya çalışmasıdır.

1. Ev Hizmeti Kavramı, Bakıcılık ve Türkiye’deki Mevcut Durum

Sosyal bilimlerdeki birçok kavram gibi ev hizmeti kavramının da üzerinde uzlaşa sağlanan net bir tanımı bulunmamakta; genellikle ev hizmetlilerinin hangi işleri yaptıkları üzerinde durulmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu’nun resmî web sitesinde ev hizmetleri hakkında şu ifadeler yer almaktadır: “Ev içerisinde yaşayanlar tarafından yapılabilecek temizlik, ütü, yemek yapma, çamaşır, bulaşık yıkama, alışveriş ve bahçe işleri ile çocuk, yaşlı veya özel bakıma ihtiyacı olan kişilerin bakım işlerinin ev halkı dışındaki bireyler tarafından yapılması işleri ev hizmeti sayılacaktır.”¹⁷

Dinamik ve değişken yapısından dolayı ev hizmetlerinin sınırlarını çizmek oldukça zordur. Ev hizmetlerinin kapsamı sürekli genişlediği için zaman zaman hangi işlerin bu kategoriye dâhil edileceği noktasında anlaşmazlık yaşanabilmektedir.¹⁸ İşin niteliğini tanımlama çabalarına rağmen ev hizmetlerinde iş tanımı belirsizdir. Gündelikçilik, bakıcılık, kapıcılık gibi ev hizmetleri kategorilerinde iş tanımına dair yasal bir düzenlemenin olmaması, işin sınır ve kapsamının işverenin inisiyatifine terk edilmesine yol açmaktadır.¹⁹

Ev hizmetleri içerisinde en geniş alanı oluşturan temizlik ve bakım hizmetlerinin toplumsal cinsiyet temelli oluşu, ev hizmetlerinin bir diğer önemli boyutudur. Dünya ölçeğinde ev işleri ve onun bir uzantısı olarak kodlanan çocuk ve yaşlı bakımı bir kadın işi olarak kurumlaşmış; hatta mesleği ve statüsü ne olursa olsun eve ait bu işlerden birinci derecede kadınlar sorumlu sayılmıştır.²⁰ Eve dair faaliyetlerin kadın işi olarak konumlanması, ücretli niteliği kazandığında bile bu işlerin kadınlar tarafından yapılmasına yol açmış, ev hizmetleri kadın ağırlıklı bir sektör olarak hizmet sahasında yerini almıştır.²¹

Ev hizmetlerinin toplumsal cinsiyet temelli doğası, kadın işi, erkek işi şeklinde bir ayrışmaya yol açmasının dışında kadınlar arasındaki sınıfsal farkı da gün yüzüne çıkarmaktadır. Kayıt dışı ve güvencesiz sayılan, bir başka deyişle insana yakışır iş

¹⁷ “Sıkça Sorulan Sorular”, *sgk.gov.tr* (27 Ekim 2021).

¹⁸ Akbıyık, “Ev Hizmetlerinde Çalışma”, 208.

¹⁹ Suğur vd., “Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları”, 172.

²⁰ Jacqueline M. Golding, “Division of Household Labor, Strain, and Depressive Symptoms Among Mexican Americans and Non-Hispanic Whites”, *Psychology of Women Quarterly* 14/1 (Mart 1990), 103-117; Nancy C. Gunter - B. G. Gunter, “Domestic Division of Labor Among Working Couples: Does Androgyny Make a Difference?”, *Psychology of Women Quarterly* 14/3 (Kasım 1990), 355-370; John J. Macionis, *Sosyoloji*, çev. Vildan Akan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2012), 337; Thomas S. Weisner vd., “Domestic Tasks, Gender Egalitarian Values and Children’s Gender Typing in Conventional and Nonconventional Families”, *Sex Roles* 30/1 (Ocak 1994), 23-54.

²¹ Erdem - Şahin, “Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları”, 322; Yıldırım alp, “Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışanların Sorunları”, 46; Yıldırım alp - İslamoğlu, “İnsana Yakışır İş Kavramı Bağlamında Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”, 146.

tanımlamasının kapsamı dışında kalan bu sektörde kadınların yoğunlaşması, bir yandan onları erkeklere göre dezavantajlı bir konuma yerleştirirken²² diğer yandan ev hizmetlerini icra eden alt sınıftan kadınlarla onları istihdam eden orta-üst sınıf kadınlar, bu sektör temelinde farklı hiyerarşik konumlara yerleşmektedir. Çalışma hayatına katılan orta sınıftan çocuklu kadınların mesleklerini sürdürebilmelerinde evlerinde istihdam ettikleri gündelikçi, yardımcı ve bakıcı kadınlar önemli rol oynamaktadır. Hatta orta ve üst sınıftan kadınların iş dünyasında erkeklerle nispeten eşit konumda yer alabilmeleri, ancak bakım işlerini diğer kadınlara devretmeleriyle mümkün hâle gelmektedir.²³

Piyasada çocuk bakımı, temizlik ve diğer ev işlerini kırdan kente göç etmiş, yoksul, eğitimsiz kadınlar üstlenirken özellikle yatılı istihdam tipi, yabancı uyruklu, farklı etnik kimlikler taşıyan göçmen kadınların tekelinde gibi görünmektedir.²⁴ Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ev hizmetleri büyük oranda kayıt dışı yürütülmektedir. İşin bu kayıt dışı niteliği, kentli orta sınıf ailelerin bu hizmetlere çok daha kolay ve düşük maliyetle ulaşabilmesini sağlarken²⁵ bu istihdam alanında yer alan kişilerin gerçek sayısının istatistiklere ve resmî kayıtlara geçmesini ve bu kişilerin asgari ölçekte dahi sosyal korumadan yararlanmasını engellemektedir.²⁶

İş sağlığı ve güvenliği perspektifiyle yapılan çalışmalarda da ev hizmeti çalışanlarının çalışma şartları ve yasal güvence yetersizliğinden dolayı pek çok sorunla karşı karşıya oldukları ortaya konmuştur. Bu sektörde çalışan kadınların başlıca sorunları; iş tanımındaki belirsizlik, uzun çalışma süreleri, ağır iş yükü, düşük ücret, işverenler tarafından psikolojik ve fiziksel tacize, şiddete ve ayrımcılığa maruz bırakılmak, özel hayat mahremiyetinin olmayışı, sosyal güvence ve güvenlik yoksunluğu, örgütsüzlük olarak öne çıkmaktadır.²⁷

Türkiye’de ev hizmetinde çalışan kişilere yönelik yapılan düzenlemelerle bu sektörde çalışanların durumu geçmişe nazaran iyileşmekle birlikte yeterli seviyede değildir. Ev hizmetleri 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun kapsamı dışında tutularak ev hizmetinde çalışanların hukuki konuları 6098 sayılı Borçlar Kanunu’nda düzenlenmiştir. Ev hizmetlerinde çalışanların sigortalılığı ve işverenlere yönelik yükümlülükler, 1 Nisan 2015 tarihinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’na eklenen 9. madde ile düzenlenmiştir. Buna göre bir ay içinde 10 günden fazla çalışanlar tam sigortalı olarak; 10 günden az çalışanlar ise iş kazası ve meslek hastalığı primi ödenmesi koşuluyla sosyal güvenlik çatısına dâhil edilmeye çalışılmıştır.²⁸ Ev işçilerinin adil istihdam ve insana yakışır iş koşullarından yararlanması için belirlenen birtakım uluslararası standartları içeren 189

²² Yıldırım alp - İslamoğlu, “İnsana Yakışır İş’ Kavramı Bağlamında Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”, 152.

²³ Bora, *Kadınların Sınıfı*, 183.

²⁴ Erdem - Şahin, “Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları”, 295.

²⁵ Suğur vd., “Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları”, 182.

²⁶ Akbıyık, “Ev Hizmetlerinde Çalışma”, 208.

²⁷ Topgül, “Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınların Sosyal Güvenliği”, 341; Yıldırım alp - İslamoğlu, “İnsana Yakışır İş’ Kavramı Bağlamında Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”, 161.

²⁸ Kökkılınç, “Ev Hizmetlerinde Çalışan İşçinin İş İlişkisi”, 551; Topgül, “Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınların Sosyal Güvenliği”, 340.

Sayıli Ev İşçileri Sözleşmesi ise Türkiye tarafından henüz onaylanmamıştır.²⁹

Bakıcılık alanında ise son yıllarda hem annelikten dolayı kadınların çalışma hayatından çekilmesini ve kayıt dışı bakıcı istihdamını önlemek hem de eğitilmiş bakıcı çalıştırmayı teşvik etmek amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yürütülen AB ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen “Eğitilmiş Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi” projesi 1 Mayıs 2019 itibarıyla hayata geçirilmiştir.³⁰ Proje, dezavantajlı grupları koruma ve kayıt dışı çalışmayı engelleme konusunda önemli bir adım olmakla birlikte sadece İstanbul, Ankara ve İzmir’de az sayıda 4-A sigortalısı annesi ve MEB sertifikası almış eğitilmiş bakıcıyı içermesi nedeniyle birçok kadın bu imkânın kapsamı dışında kalmıştır. Bu proje dışında sigortalı bakıcı istihdamını arttırmak amacıyla 5510-5 Puanlık İndirim Teşviki, 6111 Sayılı Kanun Teşviki, 27103 Sayılı Kanun Teşviki ile işveren ailelere sigorta ödemelerinde destek ve indirim sağlanmaktadır. Oturma izni olması şartıyla yabancı çalışanlar için de sigorta yapılabilmektedir.³¹

2. Yöntem

Bu çalışma, ebeveynlerin çocuk bakım sorununa çözüm arayışlarını konu edinmektedir. Çalışmada ebeveyn ailelerin çocuk bakım ve eğitiminde karşılaştıkları zorluklar, bakıcı seçim kriterleri ile çocuk bakıcılarının görev tanımları, çalışma koşulları ve sosyal güvenlik durumlarını sahibinden.com ilanları üzerinden ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada şu soruların cevabı aranmaktadır:

1. Ebeveynler bakıcı adaylarında hangi nitelikleri aramaktadır?
2. Bakıcıların iş tanımları nedir?
3. İşveren aileler hangi güvenlik önlemlerine başvurmakta ve bakıcılara hangi imkânları sağlamaktadır?
4. Covid-19 salgını sürecinin ailelerin çocuk bakım ve bakıcı seçim sürecine etkileri nelerdir?

Nitel araştırmada gözlem, mülakat ve doküman analizi (incelemesi) olmak üzere üç temel veri toplama şekli bulunmaktadır.³² Doğrudan gözlem ve mülakat yapma imkânı olmadığında veya çalışmanın geçerliliğini arttırmak amacıyla doküman analizinden yararlanılabilmektedir. Yani doküman analizi ya diğer nitel veri toplama yöntemlerine ek olarak ya da müstakil bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilir.³³ Tarihi belgeler, kamu kayıtları, şahsi dokümanlar, gazete ve dergi arşivleri, görsel ve fiziki materyaller gibi geleneksel dokümanların yanı sıra dijital ve çevrimiçi ortamlardan elde edilen bilgiler de doküman analizi için veri sağlamaktadır.³⁴ Bu çalışmada da sahibinden.com adlı web sitesindeki bebek ve çocuk bakıcılığına ilişkin ilanlar doküman analizinin temel verisini teşkil etmekte; dolayısıyla

²⁹ Kökkılınç, “Ev Hizmetlerinde Çalışan İşçinin İş İlişkisi”, 539.

³⁰ “Eğitilmiş Bakıcıların Desteklenmesi Projesi”, *sgkegitimlibakici.org* (01 Ekim 2021).

³¹ “2021 Bebek Bakıcısı Teşviki Hesaplama ve Primleri Ne Kadar?”, *sgkhocasi.com* (01 Ekim 2021).

³² Sharan B Merriam, *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, çev. Selahattin Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2018), 149.

³³ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 189.

³⁴ Merriam, *Nitel Araştırma*, 132-149.

doküman analizi bağımsız bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Çalışmada doğrudan bakıcılık hizmeti veren web siteleri yerine sahibinden.com'un tercih edilme nedeni, bu sitenin ebeveynlere ücretsiz ilan verme ve detaylı açıklama hakkı vermesi, bunun yanı sıra ilan metinlerine erişimin diğer sitelere nazaran daha kolay olmasıdır. Sahibinden.com'da yardımcı arayanlar kategorisi altında *bebek&çocuk bakıcılığı* başlığı da yer almaktadır. Bu ilan sınıfında çalışma şekli yatılı, tam zamanlı (gündüzlü), yarı-zamanlı ve saatli olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır. Bir ilanda, ilan verenin yaşadığı şehir, semt, mahalle bilgisi ve nasıl bir bakıcı aradığına dair adaydan beklenen çalışma şekli, adayın eğitim ve deneyim durumu, uyuşuğu ve ödenecek maaş tutarı standart olarak yer almaktadır. İlan verenin ismi ve kişi izin verdiyse telefon numarası da herkes tarafından görülebilmektedir. Bu yazılması zorunlu bilgiler dışında ilanların bir başlığı ve açıklama bölümü bulunmaktadır. Açıklama bölümü, ilan verenlerin adaydan bekledikleri kriter ve işleri, personele sunacakları imkân ve çalışma koşullarını kendi cümleleriyle yazmalarına olanak tanımakta; bu da araştırma için çok kapsamlı bir veri havuzu sağlamaktadır. Çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan temel veriler çoğunlukla bu açıklama kısmından elde edilmiştir.

Araştırmacı 1 Aralık 2019 ila 31 Ağustos 2020 tarihleri arasında her hafta pazar-tesi günü o haftaki ilan açıklama metinlerini yedeklemiştir. Araştırmada hedeflenmemiş bir durum ortaya çıkmış, 11 Mart 2020 tarihinde Türkiye'de ilk Covid-19 vakasının açıklanmasıyla ilanlar, salgının yol açtığı ebeveyn ailelerin çocuk bakımında karşılaştıkları zorluklar ile bakıcı kriter ve iş tanımlarında yaşanan değişimleri ortaya koymaya elverişli bir zemin sağlamıştır. Hatta Covid-19 salgın sürecinin çocuklara dışarı çıkma yasağı gelmesi ve kamu personelinin evde çalışması evresinde, ilan sayılarında keskin bir düşüş yaşanmış ve bu sebeple araştırmacı veri toplama iki ay ara vermek zorunda kalmıştır. Kamu personelinin çalışma hayatına döndüğü 1 Haziran 2020 tarihi itibarıyla tekrar ilanları incelemeye devam etmiştir.³⁵ İlanlar çalışmaya ara verilen iki aylık zaman dilimi de dâhil edildiğinde dokuz aylık bir süreci ve İstanbul'dan 1642; Ankara'dan 367 olmak üzere toplam 2009 ilanı kapsamaktadır. Bu çalışmada yarı zamanlı ve saatli bakıcılık aynı çatı altında ele alınmıştır. Aylara ve çalışma tipine göre ilan sayı dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Aylara Göre İlan Sayıları (İstanbul)

Çalışma Tipi	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Haziran	Temmuz	Ağustos	Toplam
Tam Zamanlı	91	95	77	70	69	90	149	641
Yarı zamanlı-Saatli	26	40	32	21	13	26	48	206
Yatılı	93	109	102	91	85	135	180	795
Toplam	210	244	211	182	167	251	377	1642

³⁵ Salgın döneminde Türkiye'de alınan önlemler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Seher Sülkü vd., "Covid-19 Süreci: Türkiye Deneyimi", *Sosyoekonomi* 29/49 (Temmuz 2021), 345-372.

Tablo 2: Aylara Göre İlan Sayıları (Ankara)

Çalışma Tipi	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Haziran	Temmuz	Ağustos	Toplam
Tam Zamanlı	25	22	20	17	18	42	45	189
Yarı zamanlı-Saatli	8	6	5	8	5	8	5	45
Yatılı	9	25	12	15	20	24	28	133
Toplam	42	53	37	40	43	74	78	367

Kişisel bilgileri korumak adına bu çalışmada ilan verenlerin kimliğini ele verecek bilgiler kullanılmamıştır.

Verilerin gözlem ve görüşme gibi diğer veri toplama teknikleriyle desteklenmeyip ilan açıklama metinleri üzerinden yürütülmesi araştırmanın en büyük sınırlılığıdır. İkinci olarak ilanların neredeyse tamamı ebeveynler ve danışmanlık firmaları tarafından verildiğinden bakıcı perspektifinden konuyu ele almak mümkün olmamıştır. Ayrıca ilan metinlerinde ebeveynlerin eğitim ve mesleklerine dair bilgilerin yeterince bulunmamasından dolayı söz konusu bilgilere sınırlı olarak ulaşılabilmektedir. Araştırma, ilan sayısının en fazla olduğu İstanbul ve Ankara illeri ile sınırlandırılmıştır.

3. Bulgular

3.1. İlan Verenler Hakkında Genel Bilgiler

Sahibinden.com adlı sitede bebek ve çocuk bakıcılığına dair ilanların yatılı, gündüzlü (tam zamanlı), yarı zamanlı-saatli olmak üzere çeşitlenmesi hem ilan verenlerin niteliklerini hem de bakıcı adayından beklenen özellik ve görev tanımlarını farklılaştırmıştır.

Daha önce belirtildiği üzere ilanların neredeyse tamamı işveren ebeveynler tarafından verilmekle birlikte özellikle yatılı bakıcı ilanlarında danışmanlık firmalarına ait ilanlar da göze çarpmaktadır. Ancak bu firmalar tarafından verilen ilanlar da ebeveyn ailelerin talepleri gözetilerek hazırlanmıştır. İlan metinlerinde işveren ailelerin yaş, eğitim düzeyi, meslekleri, gelirleri gibi sosyo-ekonomik özelliklerine dair standart bilgiler yer almamakta; ancak ailelerin bu niteliklerine dair birçok veri bulunmaktadır. Örneğin ilanların bazılarında ilan veren kişiler, ekonomik durumları ve mesleki niteliklerine dair bilgileri doğrudan yazmışlardır.

İlan verenlerin büyük bölümünün kamu kuruluşları ve özel kurumlarda çalışan orta sınıf çift çalışan aileler olduğu anlaşılmakta; ancak alt gelir grubundaki çalışan çiftlerin ilanları da bulunmaktadır. Bu aileler çok uzun bir zamanı içeren çalışma saatleri için asgari ücretin oldukça altında bir ücret teklif etmekte ve ilan metinlerinde kendilerinin de asgari ücretle çalıştığını ve daha fazla ücret veremeyeceklerini yazmaktadırlar. Üst sınıfa mensup aileler çoğunlukla yatılı bakıcı ilanları

vermektedir. Bu ailelerin ekonomik düzeyinin ortanın üstünde olduğu, asgari ücretin iki-üç katına yaklaşan ücret tekliflerinden ve yaşadıkları muhit, konut ve burada ücretli çalışan diğer personele dair verdikleri bilgilerden anlaşılmaktadır. Yine bu ailelerin aradığı personel, bakım verenden çok eğitimi özelliği taşıyan, iyi derecede yabancı dil bilen, bazı ilanlarda belirtildiği gibi “bakıcı değil dadı” niteliği taşıyan kişiler olmaktadır. Genel bir değerlendirme yapıldığında ise alt ve üst sınıf özellikleri taşıyan ailelerin azınlıkta olduğu orta sınıfa mensup ailelerin ilanlarının yoğunlukta olduğu söylenebilir.

3.2. Bakıcıda Aranılan Özellikler

Çocuk bakım işi, iş yeri olarak özel alan sayılan evde gerçekleşmesi, çocuğun yaşı ve niteliklerine göre farklı beceri ve yetkinlik gerektirmesi, sadece görev ve sorumlulukları değil sevgi, merhamet gibi duyguların ilişkilerini de içermesi, iş kapsamının çocuğun bakım ve eğitiminden, eve ait yemek, temizlik, ütü vb. işlere kadar genişleyebilmesi gibi özellikler taşımaktadır. İşin bu karmaşık doğası, işveren ailenin özellikleri ve bakıcıdan beklenen görev ve sorumlulukların kapsamı, bakıcıda aranılan nitelikleri belirlemektedir.

3.2.1. İlanlarda Yer Alan Standart Kriterler

Sahibinden.com adlı web sitesinde bakıcı ilanını vermek isteyen ailelerin bazı bölümleri doldurmaları zorunludur. Bunlardan eğitim durumu, deneyim ve uyruk, bakıcıda aranılan özellikler hakkında standart veriler sağlanmaktadır.

Tablo 3: Bakıcıda Aranılan Eğitim Düzeyi

	İlköğretim	Lise	Üniversite	Toplam
Yarı zamanlı	109	114	28	251
Tam zamanlı	447	346	37	830
Yatılı	563	332	33	928
Toplam	1119	792	98	2009

Tabloya göre yarı zamanlı bakıcı ilanlarının %44 ‘ü; tam zamanlıların %54’ü; yatılıların %61’inde en az ilköğretim; yarı zamanlı ilanların %45’i; tam zamanlıların %42’si; yatılıların %36’sında en az lise; yarı zamanlı ilanların %11’i; tam zamanlıların %4’ü; yatılıların %3’ünde en az üniversite mezunu adaylar aranmaktadır. En yüksek eğitim beklentisi çoğunlukla üniversite öğrencilerinin revaçta olduğu oyun ablalığını da içeren yarı zamanlı-saatli bakıcılıkta görülürken en düşük eğitim beklentisi yatılı bakıcılıktadır. İstanbul’da istihdam edilen yabancı uyruklu ev hizmetleri personelinin çalışma koşullarını inceleyen bir araştırmada bu sektörde çalışanların ağırlıklı olarak lise (%47.2) mezunu olduğu tespit edilmişti.³⁶ Aktif olarak bu sektör-

³⁶ Erdem - Şahin, “Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları”, 301.

de çalışanların eğitim durumunu gösteren bu çalışmanın aksine bizim çalışmamız, işveren ailelerin asgari eğitim beklentisini yansıtmaktadır. Diğer istihdam türlerine göre bakıcı bulmanın daha zor olduğu yatılı bakıcılıkta ailelerin eğitim beklentisini daha düşük tutarak seçeneklerini Türk adayları da içerecek şekilde genişletmek istediği söylenebilir.

Tablo 4: Bakıcıda Aranılan Deneyim Durumu

Tecrübe	Tam zamanlı	Yarı Zamanlı	Yatılı
Aranmıyor	148	74	165
En az 1	235	81	389
En az 2	191	40	201
En az 3	148	28	128
En az 4	19	9	11
En az 5	74	10	33
En az 10	15	9	1
Toplam	830	251	928

Tablo 4'e göre aileler bakıcıların en az bir, iki ve üç yıllık tecrübeye sahip olmasını beklemektedir.

Tablo 5: Beklenen Uyruk Durumu

Uyruk	Tam zamanlı	Yarı zamanlı	Yatılı
Türk	386	119	27
Yabancı	25	4	280
Türk veya yabancı	419	128	621
Toplam	830	251	928

Tablo 5'e göre yarı zamanlı çalışmayı da kapsayan gündüzlü bakıcılıkta yabancı isteyen (%2,68) işveren çok azdır. İşverenlerin yarısı (%50,6) Türk veya yabancıyı fark etmeyeceğini düşünmekte; ancak yarıya yakını (%46,7) özellikle Türk bakıcı aramaktadır. Yatılı bakıcı söz konusu olduğunda ise işverenlerin üçte ikisi (%66,91) Türk veya yabancıyı fark etmeyeceğini düşünmekte, yaklaşık üçte biri (%30,17) yabancı bakıcı aramaktadır. Yatılılıkta özellikle Türk bakıcı arayanların sayısı çok

azdır (%2.9). İlanlarda ailelerin yatılı bakıcılıkta neden yabancı personel istihdam etmek istediklerine dair bir bilgi yer almamaktadır. Ancak bakıcı bulmaya aracılık eden danışmanlık firmalarının web sitelerinde, yabancı bakıcıların çalışma amacıyla Türkiye'ye geldikleri ve kalacak yer problemleri olduğu için yatılı çalışmaya Türk personele kıyasla daha sıcak yaklaştıkları, yabancı dil öğrettikleri çocukların hayata avantajlı başlamalarını sağladıkları, Türklere kıyasla iş disiplinine daha fazla sahip oldukları, iş seçmedikleri gibi gerekçelerle tercih edildikleri ifade edilmektedir.³⁷

3.2.2. İlanlarda Öne Çıkan Kriterler

Bakıcı seçim kriterleri daha ayrıntılı şekilde incelenecek olursa bakıcının deneyimi- referanslı olması, sigara kullanmaması, ailenin evine yakın oturması ve kişilik özelliklerinin en öne çıkan unsurlar olduğu söylenebilir. Bakıcının sigara kullanmaması şartı neredeyse bütün ilanlarda yer almıştır. Özellikle yatılı bakıcı ilanlarında personel aileyle aynı evde yaşadığı için sigaraya ek olarak alkol kullanılmaması talebi de sıklıkla dile getirilmiştir. Gündüzlü ilanların bazılarında da mesai saatleri dışında da sigara veya alkol kullanılmaması gerektiği belirtilmiştir.

İkinci olarak vurgulanan husus bakıcının tecrübeli olması ve daha önce çalıştığı aileleri referans verebilmesidir. Daha önce yapılan benzer çalışmalarda da ailelerin sosyal çevre vasıtasıyla bakıcı bulduğu ortaya konmuştu.³⁸ Birincil ilişkilerden farklı olarak bir web sitesi aracılığıyla bakıcı arama durumunda olan bu aileler de herhangi bir güvenlik endişesi yaşamamak için bakıcı adayının deneyimli ve güvenilir olduğunu ispatlaması için referans istemektedir.

En kalabalık nüfuslu iki kenti içeren ilanlarda bakıcının ailenin evine yakın mesafede oturması da öncelikli unsurlar arasında yer almaktadır. Eve yakınlık, bazı ilanlarda yürüme mesafesi, bazılarında ise tek vasıta, ulaşım kolaylığı veya eve 30-45 dakikalık mesafe gibi zaman aralıkları şeklinde ifade edilmiştir.

Bakım işi ücret karşılığı sunulan bir hizmet olmanın ötesindedir. Bu iş bakım verilen ile duygusal;³⁹ işverenle dengeli bir ilişki kurmayı gerektirmektedir. Bu nedenle ilanlarda da bakıcının mizaç ve kişilik yapısının kadınlık ve annelikle özdeşleştirilen şefkat, sevgi ve merhamet unsurlarını barındırması talebinin gündeme getirilmesine yol açmaktadır. Çocuğa bakmak yetmemekte; ona *sevgiyle* bakmak, *bıkmadan*, *zevk alarak* oyunlar oynamak gerekmektedir.

“Hafta içi 18 aylık bebeğimizle oyunlar oynayacak, onun yaşına uygun aktiviteler araştırıp düzenleyebilecek, yemeği, öz bakımı ve eğitimiyle sevgiyle ilgilenecek.” (İstanbul, Tam Zamanlı, Ağustos, No:148).

İlanlarda bakıcıda aranan en temel kişilik özellikleri olarak güler yüzlü, merhametli, şefkatli, pozitif, sevecen, sabırlı, sakin, dürüst, güvenilir, anlayışlı, çocukları seven, iletişimi kuvvetli, neşeli, iyi niyetli, enerjik, samimi sempatik, konuşkan, sevgi dolu, sıcakkanlı, mülayim, vicdanlı gibi ifadeler yer almıştır. İşverenler çalışma mekânının ev olmasından dolayı işverenle bakıcı arasında doğabilecek anlaş-

³⁷ bk. “Yabancı Bakıcı - Garanti Bakıcı” (Erişim 04 Mart 2022); gardenya, “Türk Bakıcı mı? Yabancı Bakıcı mı?”, 28 Kasım 2021; “Yabancı Bakıcıların Avantajları ve Dezavantajları”, *Bakiciburada.com* (blog), 12 Mart 2020.

³⁸ Akbıyık, “Ev Hizmetlerinde Çalışma”; İnan - Temur, “Okulöncesi Eğitim Döneminde Çocuk Bakıcıları”, 10-11; Suğur vd., “Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları”.

³⁹ Parlak, “İş-Yaşam Dengesi Açısından Çocuk Bakım Hizmetleri”, 161.

mazlıkları tolere edebilecek kişilik özelliklerine sahip bir aday talebini de dile getirmişlerdir.

3.2.3. Bakıcıda Aranılan Diğer Nitelikler

Kütahya'da evlerinde bakıcı çalıştıran annelerle yapılan bir çalışmada bakıcılığın bir iş olarak algılanmaması, çalışma saatlerine özen gösterilmemesi vb. anneler tarafından bakıcılarla en çok yaşadıkları sorunlar olarak dile getirilmiştir.⁴⁰ İlanlarda da bakıcının iş disiplini ve sorumluluk bilincine sahip olması en çok vurgulanan hususlardandır. Bu noktada işverenler bakıcılığa profesyonel bir iş olarak yaklaşmakta; kendileri de işe gittiği için bakıcının geliş-gidiş saatlerine özen göstermesini beklemekte; aynı zamanda mesai saati içerisinde çocuk bakımının disiplin, dikkat ve beceriyle yapılması için önlemler almaya çalışmaktadırlar. İlanı verenlerin kendi mesailerini aksatmamaları bakıcının iş disiplinine bağlı olduğu için ilanlarda bakıcı adayının çalışma saatlerine dikkat etmesi, işini ciddiye alması, aksatmaması, sık izin kullanmaması gibi noktalar öne çıkmıştır.

“Çok acil durumlar olmadıği sürece izin talep edilmemesini istiyoruz. Neticede ben de bir çalışanınım ve sürekli izin alamıyorum.” (İstanbul, Tam Zamanlı, Ağustos, No:2).

Bazı ilanlarda bakıcının sık izin istemesine yol açacağı düşünüldüğü için adaylarda küçük çocuklu olmama veya sık izin almayı gerektirecek sağlık sorunu bulunmama şartı aranmıştır.

İlanlarda çalışanın çocuğun güvenliğini sağlaması, dikkatli, özenli, sorumluluk sahibi olmasının yanı sıra mesai saatleri içerisinde internet, televizyon, tablet ve zorunlu hâller dışında telefon kullanmaması ve çocukları televizyon ve telefonda uzak tutması beklenmektedir.

Dikkat çekici şekilde ilanlarda bakıcı adayının mesai saatleri dışında kalan zamanlarını da içeren veya özel hayatıyla ilişkili çok sayıda beklenti bulunmaktadır. En fazla vurgulanan husus, adayların anne olması beklentisidir. Fakat daha önce belirtildiği üzere küçük çocuklu adaylar kabul görmemektedir. Bunun dışında adayların boşanmamış olması, “anne, baba ve çocuktan oluşan bir aileye sahip olması” gibi özel hayat nedeniyle ayrıştırıcı sayılabilecek ifadeler de bulunmaktadır. Tam zamanlı bakıcı ilanlarında “düzgün” bir aile yaşantısı aranırken yatılı bakıcılıkta eş kaynaklı sorunlar yaşanmaması için bekâr veya eşi uzakta bulunan adaylar tercih edilmektedir.

Bu işin çok fazla efor gerektirmesi nedeniyle dinç ve enerjik bakıcılar aranmaktadır. Yüksek enerji için bakılan ilk kriter yaştır. Yaş bilgisini yazmak zorunlu olmadığı için adayın yaş aralığına dair bilgilere bazı ilanlarda rastlanmaktadır.

⁴⁰ İnan - Temur, “Okulöncesi Eğitim Döneminde Çocuk Bakıcıları”, 15.

Tablo 6: İstihdam Tipine Göre Bakıcı Adayının Yaş Aralığı

İstihdam Tipi	Alt Yaş Ortalaması	Üst Yaş Ortalaması	En Düşük Yaş	En Yüksek Yaş
Tam Zamanlı	28.4	42.95	18	60
Yarı Zamanlı	25.77	40.13	17	50
Yatılı	26.61	39.94	18	55

Yaş aralığı belirtilen ilanlara göre tam zamanlı bakıcılıkta istenen yaş aralığı ortalaması 28.4 ila 42.95; yarı zamanlı-saatli bakıcılıkta 25.77 ila 40.13; yatılı bakıcılıkta ise 26.61 ila 39.94 arasında değişmektedir. Gündüzlü/tam zamanlı bakıcılıkta deneyim ve tecrübe ile fiziksel enerjinin birleştiği 30'lu yaşların ideal olduğu anlaşılmakta; yarı zamanlı ve yatılı bakıcılıkta istenen yaş ortalaması düşmektedir. Yarı zamanlı-saatli bakıcılıkta yaşa dair bilgi verilen ilanların %39.2'sinde doğrudan yaş aralığı belirtilmemiş; ancak üniversite öğrencisi veya çocuk gelişimi lise veya lisans programından yeni mezun öğretmen arandığı ifade edilmiştir. Bu durum hesaba katıldığında yarı-zamanlı-saatli bakıcılıkta aranan yaş aralığının daha düşük olacağı açıktır.

İşverenler adayın bel fıtığı gibi hareketi kısıtlayıcı hastalıklara; bunun yanı sıra işten sık izin almayı gerektirecek ve iş performansını düşürecek kronik hastalıklara sahip olmaması, bulaşıcı hastalık taşınamaması; fiziksel sağlığın yanı sıra zihinsel sağlığının da yerinde olmasını sıklıkla vurgulamış; örneğin “herhangi bir travma geçmişi olmayan” gibi ifadeler kullanmışlardır.

Badinter, tıp, psikoloji ve ekolojik-natüralist akımların işbirliğiyle ürettiği yeni annelik ölçütlerinin kadınları ataerkillikten de fazla ezen-yıpratın bir sürecin içine soktuğunu iddia etmektedir.⁴¹ Özellikle çocuğa verilen değer ve yüklenen anlamın keskin değişimlere uğradığı 2. Dünya Savaşı'ndan itibaren çocuğu konu edinen uzman bir sınıfın doğmasıyla annelik de yeni standartların getirildiği ve idealleştirildiği bir mesele hâline gelmiştir. Orta ve üst sınıf kadınlara hitap eden kitap, dergi, gazete ve diğer kitle iletişim araçları vasıtasıyla ideal bir annelik tasviri çizilmiş ve anneler arkasına uzmanları alan yönergelerle kuşatılmıştır.⁴²

İlanlarda da yeni anneliğin bu yüzünü gösteren çok sayıda veri bulunmakta; anneler işte oldukları zaman zarfında kendi yokluklarını aratmayacak bilgi ve yetkinliğe sahip bakıcılar aramaktadırlar. İşveren ailenin bakıcıya sunduğu görev tanımı, yetkinlik ve beceri kapsamını belirlemektedir. Birçok aile, bakıcı adayının bebeğin/çocuğun fiziksel/bilişsel/ruhsal gelişimine katkı sağlayacak pedagojik bilgi ve yetkinliğe sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yönelimdeki ailelerin eğitilmiş bir bakıcı arayışında olduğu söylenebilir. Eğitimden kasıt bazı aileler için lise,

⁴¹ Elisabeth Badinter, *Kadınlık mı Annelik mi?*, çev. Ayşe Ekmekci (İstanbul: İletişim Yayınları, 2015).

⁴² İlknur Meşe, “Bir Sorunsal Olarak Popüler Yayınlarda ‘ideal Annelik’ Kurgusu”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi* 11/41-42 (Aralık 2014), 108-109.

bazıları için lisans ve üstü eğitimden çoğu aile için çocuk gelişimiyle ilgili lise, üniversite eğitimi veya geçerli kurumlardan bu alana dair alınan sertifikalardır. Bu ilanlarda aileler, çocuklarının gelişimine katkı sağlayabilecek yetkinlikte eğitimci vasfı taşıyan adaylar aramaktadır.

“Günlük program uygulamasını bilen, disiplinli, sanat ve oyunu seven, eğitici oyunlar oynayabilecek ve etkinlik yapabilecek, pedagojik yaklaşım sergileyecek yapıda birini arıyoruz.” (İstanbul, Tam Zamanlı, Haziran, No:32).

Adaydan beklenen bilgi ve beceriler bunlarla sınırlı değildir. Yabancı dil, özellikle İngilizce bilme şartı arayan işverenlerin yanı sıra sağlık kurallarına hâkim veya ilk yardım eğitimi almış/almaya açık adaylar arayanlar da mevcuttur. Bu bilgi ve becerilere ek olarak veya eğitimden önce bazı aileler bakıcının ev işleri konusunda da becerikli olmasını istemektedir. Ev işleriyle ilgili yetkinlik ise beklenen iş kapsamına göre değişmektedir.

İlanlarda hijyen konusu en fazla dile getirilen hususlardandır. Bu sadece temizlik ve hijyen kurallarını bilme ve uygulamayı değil kişisel temizlik ve bakımı da kapsamaktadır. Birçok ilanda adayın kişisel temizlik ve bakımına özen göstermesi; giyim tarzının yanı sıra diksiyonun da düzgün olması gerektiği belirtilmiştir. Farklı tabakalardan kadınları aynı evde buluşturan bu işte “çocukla yakınlaşmasına müsaade edilecek düzeyde” temiz kadınlar aranmaktadır.

İlanlarda personel-işveren arasındaki iktidar ve güç ilişkisini yansıtan, “patronun aile olduğu”nu, personelin çocuğu kendi bildiği gibi değil ailenin çizdiği kurallar çerçevesinde yetiştirmesi ve sınırlarını bilmesi gerektiğini vurgulayan “evin düzenine ve kurallarına saygı ve anlayış gösteren”, “kendi kurallarını uygulamaya çalışmayan” gibi ifadeler de sıklıkla yer almıştır.

Az sayıda ilanda ise dinî, ideolojik ve ahlaki beklentiler sıralanmıştır. Bu noktada dış görünüşü önem kazanmakta; özellikle başörtüsü önemli bir sembolik gösterge olarak öne çıkmaktadır. İlanlarda “muhafazakâr, başörtülü”, “dinî hassasiyeti olan” gibi ifadelerin yanı sıra “tercihen açık bayan”, “modern görümlü” gibi ifadeler yer almakta veya “Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemiş” şeklinde ideolojik hassasiyetler dile getirilmektedir.

“Başörtülü adaylar tercih edilmeyecektir.” (İstanbul, Yatılı, Mart, No:56). “Muhafazakâr bir aileyiz ve bize uyum sağlayacak birisini arıyoruz.” (Ankara, Tam Zamanlı, Şubat, No:7).

Yabancı uyrukluların çoğunlukta olduğu yatılı bakıcılıkta ise bu kriterler dışında da bazı nitelikler aranmaktadır. Örneğin bakıcı adayının oturma izninin, geçerli pasaport süresinin bulunması gibi cezai müeyyideye yol açacak önlemleri almaya yönelik talepler öne çıkmaktadır. Bakıcının etnik kökenine dil ve dinine yönelik isteklerin yanı sıra, Türkçe bilme, Türk yemekleri yapabilme, Türk aileden referanslı olma gibi kültürel adaptasyon sorunlarını aşmayı sağlayan önlemler alınmakta veya İngilizce, Almanca, Arapça gibi dilleri iyi derecede bilme gibi koşullar aranmaktadır.

3.3. İş Tanımı

Bakıcı adaylarının iş tanımı; istihdam tipi, çocuk sayısı ve yaşına, evde anne, aneanne, babaanne, ikinci bir yardımcı gibi bakıma yardım edecek kişilerin bulunup bulunmamasına, verilen ücrete, çalışma saatine ve işveren ailenin yaklaşımına göre değişmektedir.

Çocuğun mutluluk, bakım ve eğitimini merkeze alan aileler bakıcıdan sadece çocuk bakım ve eğitimine yönelik taleplerde bulunmaktadırlar. Bu kategorideki ailelerin önemli bir kısmı çocuğun yemeğinin hazırlanması, yedirilmesi, giydirilmesi, kıyafetlerinin ütülenmesi, oyuncaklarının ve gün içinde meydana gelen dağınıklığın toplanmasını da çocuk bakımına dâhil işler arasında saymaktadır. Yine bu ailelerin bir kısmı çocuk bakım ve eğitimini öne çıkarmakla birlikte bakıcıdan ufak tefek veya daha kapsamlı ev işleri beklemektedir. Ancak ilanlarda bu işlerin çocuk uyuduğunda veya evde çocukla ilgilenilecek ikinci bir yetişkin bulunduğunda yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

Bakıcıdan asgari düzeyde ev işi talebinde bulunan aileler ya çocuğun eğitim ve gelişimini öne çıkaran ebeveynler ya da iş tanımını çocuğun güvenlik ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde sınırlandırmak zorunda kalan düşük bütçeli ailelerdir.

Suğur ve diğerleri tarafından kapıcılar, gündelikçiler ve bakıcılar üzerine yapılan saha çalışmasında bakıcıların iş tanımı belirsizliği sebebiyle en fazla sorun yaşayan kategori olduğu ortaya çıkmıştır.⁴³ Bizim çalışmamızda da ailenin sahip olduğu özellikler, bebeğin/çocuğun yaşı, okula gidip gitmemesi ve çocuk sayısının, bakıcının iş tanımının değişmesi ve bazı durumlarda genişlemesine yol açtığı görülmüştür. Tek çocuklu ailelerde çocuğun yaşı ve okula gidip gitmemesine göre görev içeriği oluşturulurken çocuk sayısının ve yaş aralığının farklılaşması bakıcının işini daha geniş kapsamlı ve kompleks hâle getirmektedir. Örneğin tek çocuk bebeklik çağında ise bakım ağırlıklı bir iş tanımı belirlenmekte ve bebeğin uykusu ve evdeki yardımcı diğer kişilerin mevcudiyetine göre ilave ev işleri eklenebilmektedir. Tek çocuk okul çağında ise çocuğun servise bindirilmesi veya okula bırakılması, çocuk okuldayken ev işlerinin ve yemeğin yapılması, çocuğun okuldan veya servisten alınması, anne-baba işten dönene kadar çocuğun yaşına göre yemeğinin yedirilmesi, çocukla ilgilenilmesi, oynanması ya da ödevlerine yardımcı olunması gibi genişleyen görevler listelenmektedir. Çocuk sayısı arttıkça ve yaş makası açıldıkça bakıcının işi bebek bakımı, çocuğun okula bırakılması, okuldan alınması, oyun oynanması, ödev yaptırılması, kısmen ev işi gibi yorucu ve geniş kapsamlı olabilmektedir.

Annelik sürecinde yakın aile üyelerinin önemli bir destek mekanizması işlevi görmesi,⁴⁴ ücretli bakıcı tutulduğunda dahi devam etmektedir. İlanlarda özellikle evde ikiz/üçüz bebek/çocuk varsa ikinci bir bakıcının ya da çoğunlukla anneanne veya babaannenin bakıcıya yardımcı olacağı belirtilmektedir.

Bazı ilanlarda ev işi beklentisi öne çıkmaktadır. Bu ilanlardan bazılarında çocuk veya çocukların tüm gün okulda olduğu; ancak çocukları okula gönderme ve/veya karşılamada yardımcıya ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda yardımcının temel görevi çocukların okulda olduğu uzun zaman diliminde ev işlerini yapmak olmakta, çocukla ilgili işler, ikincil düzey işleri oluşturmaktadır. İlanların bir kısmında çocuk bakımının yanında kısmi ev işleri beklenirken bir grup ilanda detaylı temizlik dâhil tüm işlerin yapılması, adayın “iş seçmemesi” hatta “kendisine söylenmeden bu işleri yapacak kıvrak zekâya sahip olması” beklenmektedir.

⁴³ Suğur vd., “Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları”.

⁴⁴ Olca Sürgevil Dalkılıç, “Annelik Öykülerinden Açığa Çıkanlar: Annelik ve Çalışan Annelere Yüklenen Anlamlar, Çalışma Hayatından Örnek Olaylar, İhtiyaçlar ve Beklentiler”, *ÇalışAnne: Kadın Akademisyenlerin Kaleminden Çalışma Yaşamında Annelik*, ed. Olca Sürgevil Dalkılıç (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015), 432.

Özel gereksinimli çocuklar için iş kapsamı değişmekte, çocuğa hassas davranacak, onu ailenin aracı veya servis ile özel eğitime götürecek vs. gibi işleri yapan elemanlar aranmaktadır. Tam zamanlı ilanların bazılarında ise personelin gerektiğinde gece yatılı kalabilme, seyahate eşlik edebilme gibi olağan koşullarda yatılı bakıcıdan talep edilen işleri üstlenmesi de beklenebilmektedir.

Yarı zamanlı/saatli bakıcı ilanlarında üç tip öne çıkmaktadır. Birinci grupta yarı zamanlı bakım desteği aranmaktadır. İkinci grupta ebeveynler mesai saatleri nedeniyle kısmen yapabildikleri çocukları servise bindirme veya servisten alma, okula götürme veya okuldan alma gibi görevler konusunda yarı zamanlı destek aramaktadırlar. Bu tip ilanlarda işverenler temizlik, yemek gibi ev işlerini öne çıkarmakta ve bu işlere çocuğun okula bırakılması ve okuldan alınması gibi sorumluluklar da ilave edilmektedir. Yarı zamanlı/saatli ilanların üçüncü tipinde ise oyun, keyifli vakit geçirme ve eğitim öne çıkmaktadır. Oyun ablalığı şeklinde tanımlanan bu istihdam tipine özellikle yaz tatillerinde yarı zamanlı olarak veya okul döneminde yabancı dil, eğitim ve aktivitelere destek amacıyla saatli olarak başvurulmaktadır.

Yatılı bakıcılık 24 saati kapsadığı için işyeri ve ev ayrımı ortadan kalkmakta, çalışma saatleri ve iş tanımı belirsizlik taşımaktadır.⁴⁵ Yatılı bakıcılara genellikle haftalık 24 saat izin verilmekte, haftanın kalan altı günü bakıcı işveren aileyle birlikte yaşamaktadır. Bu da personeli ebeveynin müdahalesine daha açık hâle getirmektedir. Yatılı olarak istihdam edilenlerin dinlenme molalarının dahi kısıtlanması söz konusu olabilmektedir.⁴⁶ Örneğin az sayıda ilanda görüldüğü üzere çocuğun/bebeğin gece bakımı da iş kapsamına dâhil edilebilmektedir.

“Kızım mama ile besleniyor, gündüz ve GECE 3 saat arayla mamasının içirilmesi, gün içerisinde ayakta sallayarak uyutulması ve arta kalan zamanda oyalanması gerekmektedir.” (İstanbul, Yatılı Ağustos, No:69).

Yatılı personel seyahatlerde, yaz tatillerinde, yazlıkta, ebeveynler dışarı çıktığında çocuğun bakımını üstlenmekte veya ailenin buna benzer tüm sosyal aktivite ve programına uyum sağlamaktadır.

Bazı ailelerde ev işlerine yönelik beklentiler ağırlıktayken yabancı dil eğitim önceliği olan ve çocuğun bilişsel gelişimini merkeze alan yüksek gelirli ailelerin ilanlarında evde ev işlerini yapan ikinci bir personelin de çalıştığı dile getirilmekte; dolayısıyla aranan adayın işi çocuk bakımı ve eğitimiyle sınırlandırılmaktadır. Gelir düzeyi yüksek aileler, bakıcılara konforlu bir yaşam alanı sunarken iş tanımında da “dadılık” öne çıkmaktadır.

Ancak yatılı bakıcılıkta tam zamanlı çalışma ücretiyle aynı; hatta düşük miktarda ücret teklif edenler de bulunmaktadır. Gelir düzeyi daha düşük olan aileler bakımının gece de çalışmasını bakım ve ev işi dâhil tüm hizmetlere 7/24 ulaşılabilmesi şeklinde değerlendirmekte ve personele dinlenecek çok az zaman bırakmaktadırlar.

“Yardımcı adayının bebek ile oyun oynayabilecek sabır ve enerjide, ancak diğer işleri takip edecek sorumluluk bilincinde olması ve elinin çabuk olması beklenmek-

⁴⁵ Nilay Etiler - Kuvvet Lordoğlu, “Göçmenlerin Sağlık Sorunları: Ev Hizmetlerinde Bir Alan Araştırması”, II. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu (Denizli: Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2010).

⁴⁶ Yıldırım alı - İslamoğlu, “‘İnsana Yakışır İş’ Kavramı Bağlamında Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”, 163.

tedir. (...) Evde gerekli tüm faaliyetlerin takibi (yemek, çamaşır, bulaşık, ütü, yeteri kadar temizlik, ilaç takibi). Evin hanımının işe gideceği zamanlarda dinlenmesi için gerekli desteğin verilmesi.” (İstanbul, Yatılı Ağustos, No:42).

3.4. Personele Sağlanan İmkânlar

İşverenlerin arzu ettikleri vasıflarda çalışan bulabilmesi, vadettikleri çalışma ortamı ve imkânlarla yakından ilişkilidir. Bakıcı ilanlarında çalışana maddi ve manevi olarak sunulan olanaklara sıklıkla yer verilmektedir. İlk ve en temel imkân bu işin ücret mukabilinde yapılmasıdır. İlanlar incelendiğinde aynı iş tanımı için ilanlar arasında ücret uçurumu bulunduğu görülmekte; bunun sadece şehir, semt veya işverenin çocuk sayısı, eğitim, meslek, gelir durumu ve istihdam tipinden kaynaklanmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim işverenin meslek ve eğitim durumunun belirtildiği bazı ilanlarda benzer sosyo-ekonomik özelliklere sahip olduğu anlaşılan ilan sahiplerinin teklif ettiği ücretler arasında oldukça büyük farklar bulunabilmektedir. Üst gelir grubu dışında ailelerin asgari ücret ve üzeri maaş sunma durumu kısıtlı görülmektedir. Gündüzlü istihdam tipinde yol ücretinin ödeneceği nadiren belirtilmektedir.

İlanlarda tam zamanlı, yarı zamanlı ve yatılı durumuna göre de ücretler değişmekte; fakat bir standart bulunmamaktadır. Yarı zamanlı ilanlara tam zamanlıdan; tam zamanlıya yatılıdan daha yüksek teklifler sunulabilmekte veya tersi olabilmektedir.

Tablo 7. Bakıcılara Ödenecek Maaş Tutarı (Ankara)

İstihdam Tipi	Ortalama	En Yüksek Ücret	En Düşük Ücret
Tam Zamanlı	1873 TL	3000 TL	500 TL
Yarı Zamanlı	996 TL	2000 TL	500 TL
Yatılı	3054 TL	5000 TL	600 TL

Tablo 8. Bakıcılara Ödenecek Maaş Tutarı (İstanbul)

İstihdam Tipi	Ortalama	En Yüksek Ücret	En Düşük Ücret
Tam Zamanlı	2154 TL	4000 TL	600 TL
Yarı Zamanlı	1159 TL	1500 TL	500 TL
Yatılı	3282 TL	10000 TL	650 TL

İlanlarda ödenecek maaş tutarının yazılması zorunludur; fakat ilan verenlerin önemli bir kısmı 1 TL gibi sembolik bir tutar yazarak adayın niteliğine göre ödeme yapacaklarını belirtmektedir. Net olarak ödeme tutarı belirtenlerin maaş ortalaması Tablo 7 ve Tablo 8'deki gibidir. 2020 yılını içeren ilanlarda o yılın asgari ücret değerinin 2324,7 TL olduğunu hatırlamakta yarar var. Buna göre İstanbul'da tam zamanlı gündüzlü bakıcılık maaş ortalaması asgari ücretin %92,657'sine; Ankara'da ise %79,88'sine tekabül etmektedir. Bu ücretler asgari ücrete yakın görünmekle birlikte Akbıyık'ın ev hizmeti sektöründe çalışan personelin yarım fazlasına sigorta yapılmadığını tespit ettiği çalışmasına⁴⁷ benzer şekilde ilanlardan bakıcıların çok az bir kısmına sigorta imkânı sunulduğu anlaşılmaktadır. Hatta bazı ilanlarda sigorta isteyen adayların kesinlikle başvurmaması gerektiği belirtilmiştir. Eğitimli bakıcı teşvikinden yararlanma hakkı bulunan ailelerin ise devlet tarafından kabul gören sertifika veya diplomalara sahip adaylar aradığı görülmektedir. Bu adaylar hem kayıt-dışı istihdam havuzundan çıkmakta hem de asgari ücret ve sigorta imkânıyla çalışabilmektedir.

En yüksek ücret teklifleri yatılı bakıcı ilanlarında görülmektedir. Yatılı bakıcı ücretleri gündüzlü ve yarı-zamanlı bakıcılığa göre daha yüksek görünmesine rağmen yabancı bakıcıların çoğunlukta olduğu bu istihdam tipinde ücret dolar bazında değerlendirilmektedir. Bu ücretler 250 ila 1000 dolar arasında değişmektedir.⁴⁸ Türkiye'de dolar kurundaki dalgalanmalar sebebiyle bakıcıya sunulan maaş teklifi Türk lirası açısından yüksek görünmekle birlikte ailelerine dolar olarak para gönderen çalışanlar için oldukça düşük bir meblağa tekabül etmektedir.

Ücret ve diğer imkânlar değerlendirildiğinde yarı zamanlı-saatli bakıcılığın en dezavantajlı kategori olduğu görülmektedir. Her ne kadar yukarıdaki tabloda yarı-zamanlı saatli bakıcılık ücretinin tam zamanlı ücretlerinin yarısını aştığı görülse de bu ilanlar incelendiğinde öncelikle "yarı zamanlı" ifadesinin muğlak olduğu anlaşılmalı; çalışma, tam zamanlı ilanlarda belirtilen çalışma saatlerinin yarısından oldukça fazla olabilmekte; örneğin yedi saatlik bir iş yarı zamanlı sayılarak yarı ücret teklif edilebilmektedir. Bu istihdam tipinde dikkat çeken bir başka unsur ise üniversite öğrencileri veya yeni mezun atanamayan öğretmenlerin ucuz işgücü olarak değerlendirilerek yüksek nitelik beklentisine karşı şaşırtıcı derecede düşük ücretler teklif edilebilmesidir.

Maaş ödemesi dışında bazı ilanlarda istikrar ve işi iyi yapmayı teşvik etmek için belirli aralıklarla maaş primi, ekstra ödemeler gibi olanaklar sunulmaktadır. İlanların bir kısmında ise bakıcıya çalışma izni alma konusunda destek olunacağı belirtilmektedir.

Ev ortamında gerçekleştiği için resmî işveren-işçi ilişkisinin oldukça dışında ilişkiler içeren ev hizmetleri sektöründe resmî ilişkilerin bir süre sonra yerini informal, samimi ve yakın ilişkilere bıraktığı, ilişkinin kişiselleşerek paternalist⁴⁹ bir

⁴⁷ Akbıyık, "Ev Hizmetlerinde Çalışma", 229.

⁴⁸ Erdem - Şahin, "Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücününün Çalışma Koşulları", 294.

⁴⁹ Latince baba kelimesinden türetilen ve babacılık anlamına gelen paternalizm, ikili ilişkilerde üst-üst ilişkisini yansıtan, kişinin bir baba gibi diğerini koruduğu fakat bunun karşılığında ondan itaat beklediği bir sürece işaret eden bir kavramdır. bk. Ahmet Gözülü - Defne Yılmazcan, "Paternalizm ve Antik Roma'da Baba Figürü", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Ekim 2020), 235-236.

yapıya dönüştüğü daha önce yapılan çalışmalarda tespit edilmişti. Bu paternalist ilişki biçimi işverenin çalışmanı “aileden biri gibi hissettirmesi”, ona, bayram, yeni yıl gibi özel zamanlarda maddi yardımda bulunması, sosyal ağlarını kullanarak personelin ve ailesinin çeşitli problemlerini çözmesi gibi parayla ölçülemeyecek yardımlarda bulunmasını sağlamaktadır. Bu abla/ağabey-kardeş ilişkisi daha çok işverenin lehine işlemekte, bu yakınlık çalışmanın iş tanımı dışında işleri üstlenmeye rıza göstermesine yol açmaktadır.⁵⁰

Bahsi geçen paternalist ilişkinin bir boyutunu yukarıda yer verilen ekstra ödemeler ve diğer yardımlar oluştururken diğer boyutta bakıcı adayına güvenilir bir ortam sağlamak ve yakın ilişkiler kurma vaadinde bulunmak yer almaktadır. İlanlarda aileler adayı güvenilir olduklarına ikna edecek ifadelere yer vermekte; örneğin mesleklerini yazmakta, iyi niyetli, güvenilir, saygın vs. bir aile olduklarını belirtmekte; çalışmanı aileden biri olarak görecekları, aynı sofradan yemek yiyecekleri, sevgi ve güven sunacakları gibi maddi olmayan avantajları öne çıkarmaktadırlar.

İzin konusu tam zamanlı ilanlarda nadiren belirtilmekte; ancak yatılı bakıcılıkta çoğunlukla hafta sonu kullanılmak üzere 24 saatlik haftalık izin ve izin harçlığı bulunmaktadır.

Bunlar dışında muhitin ve oturlan binanın güvenilir olduğu ve duraklara yakınlığı gibi ulaşım kolaylığı sıklıkla vurgulanmaktadır. Yatılı bakıcılık ilanlarında personelin de aynı evde yaşamasından dolayı sunulan imkânlar daha fazla önem arz etmektedir. Bu sebeple yatılı bakıcı ilanlarında muhit, site ve en önemlisi ev içerisinde personele sağlanacak oda imkânı hakkında oldukça fazla bilgi verilmektedir. Örneğin evin, güvenli, havuzlu, sosyal imkânları olan bir site içerisinde yer aldığı, sınırsız wifi olduğu gibi özelliklerinin yanı sıra bakıcıya bir kat, oda+banyo verileceği gibi bilgiler sunulmaktadır. Yatılı bakıcı ilanlarında genellikle evlerin en az 3+1 olduğu ve bakıcıya en azından oda imkânı sağlandığı görülmektedir. Fakat birkaç ilanda evin 2+1 olduğu, dolayısıyla bakıcının bebeğin/çocuğun odasında kalacağı belirtilmektedir.

3.5. Güvenlik ve Sağlık Önlemleri

Bir yabancıyı özel alana dâhil etmek, bebeğin/çocuğun fiziksel veya psikolojik şiddet görmesi ve ev içerisinde bulunan değerli eşyaların çalınması gibi riskleri beraberinde getirmektedir. Bu sebeple aileler çocuklarını ve kendilerini koruyucu birtakım önlemlere başvurmaktadır. Bu önlemlerin bir kısmı herhangi bir iş başvurusunda talep edilen rutin belge ve işlemleri içerirken bir kısmı çocuğu korumaya, hırsızlık ve zararı önlemeye yönelik tedbirlerdir. Ayrıca gündüzlü veya yatılı bakıcı arayışına göre önlemlerin çeşit ve kapsamı değişmektedir.

En fazla başvuru taktik, referans isteme ve bu referansların kontrol edileceğinin belirtilmesidir. İkinci olarak ilanlarda adayın e-devlet bilgileri, adli sicil kaydı, ikametgâh ve kimlik bilgileri, diploma veya sertifikalarının ve çalışmaya engel herhangi bir sağlık probleminin ve bulaşıcı hastalığın olmadığına dair belge isteneceği ifade edilmektedir. Bazı ilanlarda personeli test edebilmek için deneme süresi olduğu dile getirilmektedir.

Bu mesleği diğerlerinden ayıran güvenlik tedbirlerinin başında ise eve kamera

⁵⁰ Kalaycıoğlu - Rittersberger, “İş İlişkilerine Kadınca Bir Bakış: Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”, 229-230; Suğur vd., “Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları”, 172-173.

yerleştirilmesi gelmektedir. Daha önceki çalışmalarda da ailelerin kamera kullandığı tespit edilmiştir.⁵¹ Çalışanın mahremiyetinin korunmasına engel teşkil eden bu durum karşısında aileler, evde neden kamera olduğuna dair açıklama yapmakta, kameranın tuvalet, banyo ve bakıcının üzerini değiştirebileceği bir odada bulunmadığına veya evin sadece anne tarafından izleneceğine dair bilgiler vermektedirler.

“Ev kapalı devre kamera sistemi ile donatılmış olup bakıcı hâl ve hareketleri, bebeğe kötü davranışların önüne geçilmek adına izlenecektir.” (İstanbul, Tam Zamanlı, Temmuz, No:78).

Yatılı bakıcılık ise yabancı uyruklu personel istihdam edildiği ve gece, tatil günleri ve seyahat zamanları da dâhil çalışmayı içerdiği için daha riskli görünmektedir. Yatılı bakıcı ilanlarında referansla birlikte personelin oturma izninin olması ve kaçak durumda bulunmaması, pasaport geçerlilik süresinin uzunluğu en öne çıkan tedbirlerdendir.

Yabancı uyruklu personel istihdamında kişilik haklarına aykırı sayılabilecek önlemlere de başvurulmaktadır. Örneğin bazı ilanlarda çalışanın aniden işi bırakıp gitmemesi veya hırsızlık durumlarına karşı personelin pasaportuna el konacağı ifade edilmektedir. Akbıyık'ın çalışmasında da yabancı bakıcıların üçte birinin işyerinde pasaportlarına el konulması ve sınır dışı edilme korkusu yaşadığı gösterilmiştir.⁵²

Bir diğer güvenlik tedbiri, özellikle yatılı bakıcı ilanlarında herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmamak için ailenin bakıcı bulma işini, bu işte profesyonel oldukları iddiasını taşıyan danışmanlık firmalarına devretmesidir. Yine bu durumun tam tersi biçimde bazı aileler içlerine sinen bir aday bulabilmek için aracıyı ortadan kaldırmak istemekte; ilanlara danışmanlık firmalarının aramaması notunu düşmektedirler.

3.6. Covid-19 Salgınının Bakıcı Seçim ve İş Tanımına Etkisi

Covid-19 salgını sürecinde okulların online eğitime geçmesi, kamu ve bazı özel kurum çalışanlarının bir süre evden çalışması, 20 yaş altı ve 65 yaş üstüne uygulanan sokağa çıkma kısıtlaması, hafta sonu ve belirli periyotlarda uygulanan tam kapanma dönemleri,⁵³ ailelerin iş yükünü ve çocukla ilgili sorumluluklarını arttırmıştır. Babalara kıyasla annelerin sorumluluklarında daha fazla artış yaşanmıştır.⁵⁴ Örneğin bu süreçte kadın akademisyenlerin makale, kitap yazımı gibi akademik çalışmalara ayırdıkları zamanın azalmasıyla verimlilikleri düşmüştü;⁵⁵ evde uzaktan eğitim nedeniyle genişleyen ve çeşitlenen annelik rollerinin yanı sıra çalışan kadınlar özel alanlarına kamusal sorumluluklarını da sığdırmak zorunda kalmışlardır.⁵⁶

⁵¹ İnan - Temur, “Okulöncesi Eğitim Döneminde Çocuk Bakıcıları”, 12.

⁵² Akbıyık, “Ev Hizmetlerinde Çalışma”, 234.

⁵³ Süreç hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Nurten Asandaş - Serkan Hacicaferoğlu, “Koronavirüs (Covid-19) Döneminde Uzaktan Eğitim Süreci”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 5/7 (Haziran 2021), 213-223; Sülkü vd., “Covid-19 Süreci”.

⁵⁴ Şerife Özbiler vd., “Annelik Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Covid-19 Karantina Sürecinde Mutluluğun Yordayıcısı Olabilir Mi?”, *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi* 4/1 (Haziran 2021), 64.

⁵⁵ K. Övgü Çakmak Otluoğlu vd., “Covid-19 Döneminde Akademisyen Annelerin İş-Yaşam Deneyimlerini Anlamak: Nitel Bir Araştırma”, *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi* 7/1 (Haziran 2021), 13-52.

⁵⁶ Özge Zeybekoğlu Akbaş - Cansu Dursun, “Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sürecinde Özel Alanına

SARS-CoV-2 virüsünün bulaşma riski ve evden çalışma sebebiyle gündelikçi ve bakıcı çalıştırma durumu da sektöre uğramıştır. Ev hizmeti sektöründe çalışanlar salgın sürecinde güvencesiz kalmış ve hâl-i hazırda işlerine devam edenlerin de çalışma koşulları ağırlaşmış ve izin hakları kısıtlanmıştır.⁵⁷

Bu çalışmanın veri toplama sürecinde bakıcı ilanlarında da Nisan ayından itibaren keskin bir düşüş yaşandığı için çalışmaya iki ay ara verilmiş, 1 Haziran 2020 tarihi itibarıyla kamu çalışanlarının işe dönmesi ve eğitime online olarak devam edilmesiyle bakıcı ilanları artış göstermiş; ancak salgın koşullarına uygun şekilde kriterler ve iş tanımları güncellenmiştir.

Covid-19 salgını öncesi ve sonrasındaki ilanlar karşılaştırıldığında bakıcılık kriterlerinde önemli değişimler yaşandığı, ailelerin süreç içerisinde eğitim ve çalışma hayatıyla ilgili düzenlemelere adapte olacak şekilde bakıcı tercih ve görev tanımlarını değiştirdikleri görülmektedir. Covid-19 süreciyle birlikte yeni sağlık tedbirleri de devreye girmiştir. Örneğin olağan koşullarda gündüzlü bakıcıya ihtiyaç duyan ailelerin bir kısmı personelin olası fiziksel temaslarını engellemek için pandemi sürecinde yatılı bakıcı ilanı vermiştir. Süreç içerisinde ilanlara “eve yürüme mesafesinde olan”, “toplu taşıma kullanmayan”, “kendi aracı olan veya eşi araçla bırakan”, “pandemi sürecinde maske, mesafe ve hijyene dikkat etmiş” gibi ifadeler eklenmiştir. Yatılı bakıcılıkta ise bazı ilanlarda personelin 14 günlük karantinadan sonra işe başlatılacağı veya haftalık izin ücretinin ödeneceği fakat izin kullanmasına müsaade edilmeyeceği gibi ibareler yer almıştır.

Covid-19 sürecinde okulların online eğitim vermesi, normal koşullarda bakıcı ihtiyacı olmayan ailelerin de özellikle okul öncesi ve ilk kademedeki çocuklarını gözeterek ve eğitimlerini takip edecek bir yetişkine ihtiyaç duymalarına yol açmıştır. Salgın sürecinde bakımın yanı sıra bazı ailelerde eğitim faktörünün öne çıkması bakıcı tercihlerini de değiştirmiş, bakıcıdan çok eğitimci niteliği taşıyan ve bilgisayar kullanımına hâkim personel arayışı başlamıştır. Bu da eğitim odaklı iş tanımının öne çıkmasına neden olmuştur.

“Online ders saatleri boyunca kızıma bilgisayar/internet kullanımında yardım edecek, ödevlerine yardım edecek, bilgisayar/internet kullanımına hâkim, orta seviye İngilizce bilen, tercihen çocuk gelişimi mezunu, sabırlı, enerjik yardımcı arıyoruz.” (Ankara, Tam Zamanlı, Ağustos, No:35).

Bu ilanların bazılarında normal koşullarda ebeveynlerin mesai saatlerinde okulda olması gereken çocukların online eğitim sebebiyle evde bulunmasının ailelere hesaplanmayan maddi yükümlülükler getirdiği ve çocuklar için bir personel çalıştırmak zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır. Ekonomik seviyesi yüksek aileler personelden daha çok çocuğun eğitimine dair işler beklerken bazı aileler eğitime ilaveten ev işleri talepleriyle bir nevi pahalıya patlayan süreci lehlerine çevirmeye çalışmışlardır. Maddi gücü çok daha yetersiz olup yardımcı tutmak zorunda kalan aileler ise sundukları düşük ücrete mukabil sıklıkla adaydan iş beklemediklerini, görevin çocuğa göz kulak olmakla sınırlı olduğunu belirtmişlerdir.

Kamusal alanı Sığdıran Anneler”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 7/5 (Mayıs 2020), 78-94.

⁵⁷ Ceyhan Güler, “COVID-19 Salgını Döneminde Ev İşçilerinin Derinleşen Sorunları: İstanbul Örneği”, *Journal of Economy Culture and Society* 64 (Aralık 2021), 19-20.

Sonuç

Çocuk sahibi ailelerin sahibinden.com üzerinden verdiği bakıcı ilanlarını inceleyen bu çalışmada istihdam tipine göre değişmekle birlikte ailelerin bakıcı tercihlerinde birtakım öncelikli talepleri olduğu tespit edilmiştir. Bunların başında bakıcının referanslı-tecrübeli olması, sigara ve alkol kullanmaması, yakın veya ulaşımı kolay muhitte oturması, kişilik özellikleri, yaşı, eğitim seviyesi, uyruğu, özel hayatı, iletişim yeteneği, fiziksel güç ve enerji düzeyi, beceri ve yetkinlik seviyesi, temizlik ve kişisel hijyenine dikkat etmesi, işveren ailenin belirlediği kurallara riayet etmesi, iş disiplini ve sorumluluğuna sahip olması gelmektedir. Bunların dışında bakıcı seçiminde bazı dinî, ahlaki ve ideolojik beklentiler de etkili olmaktadır. En temel güvenlik önlemi olarak bakıcıya tanıdıklar aracılığıyla ulaşma durumu, web sitesi kanalıyla bakıcı arayan ailelerde yerini referansların, e-devlet bilgilerinin kontrol edileceği, adaydan adli sicil kaydı ve sağlık raporu isteneceği gibi daha profesyonel tedbirlere bırakmış ve bakıcının hâl ve hareketlerini kontrol etmek üzere eve kamera yerleştirme, temel güvenlik önlemi olarak öne çıkmıştır.

Tanıdıklar aracılığıyla bulunan bakıcılarla en baştan itibaren informal düzlemde kurulan ilişkiler, ilan yoluyla personel bulmada değişime uğramış, arada hatır ilişkisi bulunan araçlar olmadığı için işveren aileler beklenti ve iş tanımlarını doğrudan yazabilmişlerdir. Örneğin yüz yüze ilişkilerde başörtüsü kullanan veya kullanmayan kişileri görüntü ve dinî yaşantıları sebebiyle geri çevirdiğini dile getirmek pek mümkün görünmezken yazılı olarak bu talepleri ifade etmek nispeten kolay görünmektedir. Yine işin profesyonel olarak ele alınmasının gerektiğini belirtmek, kıyafet ve diksiyon açısından belli standartlar istemek ve iş tanımını detaylandırmak, yüz yüze iletişime kıyasla ilanlarda daha rahat yapılmaktadır. İlanların bir diğer avantajı yatılı bakıcılıkta görülmektedir. Gündüzlü bakıcılıkta tanıdıklar aracılığıyla bakıcı bulabilme imkânı daha genişken yatılı bakıcılara danışmanlık firmaları ve internet ilanları yoluyla ulaşılabilir. Daha önce yapılan bir çalışmada örnekleme dâhil olan yatılı yabancı personelin tamamının işlerini ilanlar yoluyla bulduğu tespit edilmiştir.⁵⁸ Bizim çalışmamızda da danışmanlık firmalarının dahi sahibinden.com aracılığıyla ilan vermesi, bu sektörde web sitelerinin işlevsel önemini göstermektedir.

Adayların hem eve, özel alana girebilecek kadar dürüst ve güvenilir; hem yakın ilişki kurulan ebeveynlerle yaşanan sıkıntıları tolere edebilecek hem de çocuğa “anne şefkatiyle” yaklaşabilecek sakinlikte, sevecen, vicdanlı ve güler yüzlü bir yapıda olmaları beklenmektedir. Bu da bakıcılığın bir duygu işi olduğunu ve işverenlerle ilişkilerin duygusal emek gerektirdiğini göstermektedir.

Bakıcıların iş tanımları çok kompleks ve geniş kapsamlı olabilmektedir. Bir ilan da belirtildiği üzere bakıcı değil bir annenin çocukla ve evle ilgili yaptığı tüm işleri üstlenecek “yedek anne” aranmaktadır. Yatılı bakıcılıkta iş kapsamı daha da genişlemekte ve belirsizleşmektedir. İlan verenler bu yüksek beklentileri “çalışanın evden biri gibi kabul edileceği, sevgi ve saygı göreceği” gibi ifadelerle meşrulaştırarak paternalist bir ilişki ağını tesis etmek istemektedirler.

İlanlarda yüksek iş performansına karşılık düşük ücret sunulması ve çalışanlara sigorta yapılmaması, bu mesleğin kayıt dışı güvencesiz bir iş olma özelliğini sürdürmesine yol açmaktadır. Ancak bu durum sadece işveren ailelerin problemi değil;

⁵⁸ bk. Akbıyık, “Ev Hizmetlerinde Çalışma”.

kamusal bir sorun olarak değerlendirilmelidir. Nitekim bakıcı istihdam edenler de çoğunlukla orta sınıf sabit ücretli ailelerden oluşmakta, sahip oldukları çocuk sayısı ve kazançları göz önünde bulundurulduğunda personele asgari ücrete göre düşük, ancak gelirlerine oranla yüksek ödemeler yaptıkları ve Covid-19 sürecinin de gösterdiği gibi her yeni döneme hızla uyum sağlamak zorunda kaldıkları görülmektedir. Bu sebeple eğitilmiş bakıcıları sigortalı olarak istihdam etmek üzere geliştirilen projeye benzer desteklerin ülkenin geleceğini sağlıklı şekilde inşa edebilmek için toplumun geneline yayılmasını içeren sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Acar-Savran, Gülnur - Demiryontan, Nesrin Tura. *Kadının Görünmeyen Emeği*. İstanbul: Yordam Kitap, 3. Basım, 2016.
- Akbaş, Özge Zeybekoğlu - Dursun, Cansu. “Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Sürecinde Özel Alanına Kamusal alanı Sığırdıran Anneler”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 7/5 (Mayıs 2020), 78-94.
- Akbıyık, Nihat. “Ev Hizmetlerinde Çalışma: Malatya’da Bir Alan Araştırması”. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 11/21 (Haziran 2013), 207-240. <https://doi.org/10.11611/JMER188>
- Asandaş, Nurten - Hacicaferoğlu, Serkan. “Koronavirüs (Covid-19) Döneminde Uzaktan Eğitim Süreci”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 5/7 (Haziran 2021), 213-223.
- Badinter, Elisabeth. *Kadınlık mı Annelik mi?* çev. Ayşe Ekmekci. İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Basım, 2015. <https://www.kitapyurdu.com/kitap/kadinlik-mi-annelik-mi/251264.html>
- Bora, Aksu. *Kadınların Sınıfı Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası*. İstanbul: İletişim Yayınları, 7. Basım, 2016.
- Dalkılıç, Olca Sürgevil. “Annelik Öykülerinden Açığa Çıkanlar: Annelik ve Çalışan Annelere Yüklenen Anlamlar, Çalışma Hayatından Örnek Olaylar, İhtiyaçlar ve Beklentiler”. *ÇalışAnne: Kadın Akademisyenlerin Kaleminden Çalışma Yaşamında Annelik*. ed. Olca Sürgevil Dalkılıç. 407-466. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.
- Direk, Didem. “Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınların İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sorunları: İstanbul İli Analizi”. *Journal of Life Economics* (Ağustos 2016), 103-118. <https://doi.org/10.15637/jlecon.138>
- Erdem, Ziya - Şahin, Levent. “Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyrıklı İşgücünün Çalışma Koşulları: İstanbul İli Üzerine Bir Alan Araştırması”. *Journal of Social Policy Conferences* 57 (Ekim 2010), 281-325.
- Etiler, Nilay - Lordoğlu, Kuvvet. “Göçmenlerin Sağlık Sorunları: Ev Hizmetlerinde Bir Alan Araştırması”. *II. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2010. <https://kuvvetlordoglu.org/bildiriler/>
- Fidan, Fatma - Özdemir, M. Çağlar. “Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınlar ya da Evlerin Kadınları”. *Çalışma İlişkileri Dergisi* 2/1 (Mart 2011), 79-89.
- gardenya. “Türk Bakıcı mı? Yabancı Bakıcı mı?”, 28 Kasım 2021. <https://www.gardenyadanismanlik.com/turk-bakici-mi-yabanci-bakici-mi/>
- Golding, Jacqueline M. “Division of Household Labor, Strain, and Depressive Symptoms Among Mexican Americans and Non-Hispanic Whites”. *Psychology of Women Quarterly* 14/1 (Mart 1990), 103-117. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1990.tb00007.x>
- Gözlü, Ahmet - Yılmazcan, Defne. “Paternalizm ve Antik Roma’da Baba Figürü”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Ekim 2020), 232-244.

- Gunter, Nancy C. - Gunter, B. G. "Domestic Division of Labor Among Working Couples: Does Androgyny Make a Difference?" *Psychology of Women Quarterly* 14/3 (Kasım 1990), 355-370. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1990.tb00025.x>
- Güler, Ceyhan. "COVID-19 Salgını Döneminde Ev İşçilerinin Derinleşen Sorunları: İstanbul Örneği". *Journal of Economy Culture and Society* 64 (Aralık 2021), 183-206. <https://doi.org/10.26650/JECS2021-880507>
- Güneş, Canan vd. "Çalışan Kadının Çocuk Bakım Tercihi: Havuzlanmış Verilerle Kesikli Tercih Modellerinin Karşılaştırılması". *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi* 7/1 (2017), 123-144.
- İnan, Hatice Zeynep - Temur, Özlem Doğan. "Okulöncesi Eğitim Döneminde Çocuk Bakıcıları: Ebeveynlerin Yaşantıları ve Görüşleri Üzerine Bir Araştırma". *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/2 (Nisan 2010), 1-18.
- Kakıcı, Hülya vd. "Türkiye'de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri". *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal* 5 (2011), 20-40.
- Kalaycıoğlu, Sibel - Rittersberger, Helga. "İş İlişkilerine Kadınca Bir Bakış: Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar". *75 Yıl'da Kadınlar ve Erkekler*. ed. Ayşe Berktaş Hacımirzaoğlu. 225-235. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Karadeniz, Oğuz. "Türkiye'de Atipik Çalışan Kadınlar ve Yaygın Sosyal Güvencesizlik". *Çalışma ve Toplum* 29 (2011), 83-127.
- Kökkılınç, Ayşe Gül. "Ev Hizmetlerinde Çalışan İşçinin İş İlişkisi". *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi* 20/2 (Aralık 2019), 537-557. <https://doi.org/10.24889/ifede.653959>
- Macionis, John J. *Sosyoloji*. çev. Vildan Akan. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2012.
- Merriam, Sharan B. *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. çev. Selahattin Turan. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 3. Basım, 2018.
- Meşe, İlknur. "Bir Sorunsal Olarak Popüler Yayınlarda 'İdeal Annelik' Kurgusu". *Muhafazakar Düşünce Dergisi* 11/41-42 (Aralık 2014), 93-111.
- Otluoğlu, K. Övgü Çakmak vd. "Covid-19 Döneminde Akademisyen Annelerin İş-Yaşam Deneyimlerini Anlamak: Nitel Bir Araştırma". *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi* 7/1 (Haziran 2021), 13-52.
- Özbiler, Şerife vd. "Annelik Rolüne İlişkin Kendilik Algısı Covid-19 Karantina Sürecinde Mutluluğun Yordayıcısı Olabilir Mi?" *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi* 4/1 (Haziran 2021), 51-73.
- Özyeğin, Gül. "Kapıcılar, Gündelikçiler ve Ev Sahipleri: Türkiye'de Kent Yaşamında Sorunlu Karşılaşmalar". *Kültür Fragmanları: Türkiye'de Gündelik Hayat*. ed. Deniz Kandiyoti - Ayşe Saktanber. İstanbul: Metis Yayınları, 3. Basım, 2012.
- Parlak, Nurgün Kul. "İş-Yaşam Dengesi Açısından Çocuk Bakım Hizmetleri". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* 58 (Aralık 2016), 159-184.
- sahibinden.com. 01 Aralık 2019. Erişim 22 Ocak 2022. <https://www.sahibinden.com/>
- Suğur, Nadir vd. "Türkiye'de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkârları: Kapıcılar, Gündelikçiler ve Çocuk Bakıcıları". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 63/3 (Mart 2008), 161-

183. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002128
- Sülkü, Seher vd. “Covid-19 Süreci: Türkiye Deneyimi”. *Sosyoekonomi* 29/49 (Temmuz 2021), 345-372. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2021.03.18>
- Topgül, Seda. “Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınların Sosyal Güvenliği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 21/1 (Mart 2016), 339-352.
- Uğur, Suat - Özdemir, Yeşim. “Ev Hizmetleri Alanında Çalışan Yerli Kadın İşgücünün Sosyo-Ekonomik Analizi: İzmir İli Alan Araştırması”. *Sosyal Güvenlik Dergisi* 9/1(Haziran 2019), 45-63. <https://doi.org/10.32331/sgd.582481>
- Weisner, Thomas S. vd. “Domestic Tasks, Gender Egalitarian Values and Children’s Gender Typing in Conventional and Nonconventional Families”. *Sex Roles* 30/1 (Ocak 1994), 23-54. <https://doi.org/10.1007/BF01420738>
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 10. Basım, 2016.
- Yıldırım, Sinem. “Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışanların Sorunları”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4/1 (Mart 2014), 45-59. <https://doi.org/10.14230/joiss58>
- Yıldırım, Sinem - İslamoğlu, Emel. “İnsana Yakışır İş’ Kavramı Bağlamında Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi* 4/2 (Temmuz 2014), 145-175.
- sgkhocasi.com. “2021 Bebek Bakıcısı Teşviki Hesaplama ve Primleri Ne Kadar?” 01 Ekim 2021. Erişim 22 Ocak 2022. <https://www.sgkhocasi.com/2017-bebek-bakicisi-sigorta-primi-ne-kadar.html>
- sgkegitimlibakici.org. “Eğitilmiş Bakıcıların Desteklenmesi Projesi”. 01 Ekim 2021. Erişim 22 Ocak 2022. <https://sgkegitimlibakici.org/index/bakici>
- sgk.gov.tr. “Sıkça Sorulan Sorular”. 27 Ekim 2021. Erişim 30 Aralık 2021. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/sikca_sorulan_sorular/ek9
- “Yabancı Bakıcı - Garanti Bakıcı”. Erişim 04 Mart 2022. <https://www.garantibakici.com/yabanci-bakici>
- Bakiciburada.com. “Yabancı Bakıcıların Avantajları ve Dezavantajları”, 12 Mart 2020. <https://bakiciburada.com/blog/yabanci-bakicilarin-avantajlari-ve-dezavantajlari/>
- bakiciara.com. 01 Ekim 2021. Erişim 01 Ekim 2021. <https://www.bakiciara.com/>
- bakiciburada.com. 01 Ekim 2021. Erişim 05 Ocak 2022. <https://www.bakiciburada.com/bakici-bul>
- evdekibakicim. 01 Ekim 2021. Erişim 01 Ekim 2021. <https://www.evdekibakicim.com/>
- teyzesizsiniz. 01 Ekim 2021. Erişim 05 Ocak 2022. <https://teyze-sizsiniz.com/>

The Babysitting in Terms of the Preferences of Parents, Job Description, and Working Conditions According to Babysitter Advertisements

Extended Summary

It is inevitable to hire paid babysitters for families with two employees who cannot receive childcare support from acquaintances and relatives. Families try to overcome the security problem by finding a babysitter from their acquaintances and relatives in the care business, which means taking a stranger to the house, which is considered a private area. However, in recent years, it has been seen mainly in big cities where websites allow families and babysitters to communicate directly as well as babysitting companies that mediate families to find babysitters. On the other hand, the website “sahibinden.com”, which provides services in many different areas, is not a babysitter-finding platform, but it also gives families the opportunity to find a person who meets the criteria they are looking for since it includes babysitting advertisements.

Childcare services, which play a central role in ensuring work-life balance and are provided by the government, private institutions, and families, are at the intersection of many different areas, e.g., gender, labor market, education, and family policy. The contents of the babysitter advertisements on “sahibinden.com” have characteristics reflecting this complex and multidimensional structure of childcare. The explanation section of the babysitter advertisements, which are usually given by parents, on the one hand, provides information on the difficulties faced by dual-employment families in child care and education, their priority preferences in caregiving, and the expectations and opportunities they offer to babysitters, and on the other hand, it also provides information on the working conditions of babysitting, which is a type of domestic service that is primarily unregistered.

In the present study, the purpose was to uncover the difficulties faced by families in childcare and education, the selection criteria of babysitters, job descriptions, working conditions, and social security status of babysitters on “sahibinden.com” postings. In this respect, the 2009 babysitting advertisements from the cities of Istanbul and Ankara between 1 December 2019 and 31 August 2020 were examined in the framework of document analysis, which is a qualitative data collection method. An untargeted situation emerged in the study, with the advertisements of the first Covid-19 case in Turkey on March 1; the 20 advertisements provided a suitable basis for revealing the difficulties faced by families in childcare caused by the pandemic and the changes in babysitter criteria and job descriptions.

As a result of the study, it was found that families have some priority demands in their babysitter preferences, although they vary according to the type of employment. Among these, the babysitter has a reference and is experienced, does not smoke and does not use alcohol, lives in a close or readily accessible neighborhood, personality traits, age, education level, nationality, private life, communication ability, physical strength, and energy level, skill and competence level, cleanliness and personal hygiene, obeying the rules determined by the employer family, having work discipline and responsibility. Aside from these, some religious, moral, and ideological expectations are also effective in the selection of babysitters. As the most basic security measure, reaching the babysitter through

acquaintances left its place to more professional standards such as checking references, e-government data, asking for a criminal record, and health report from the candidate for families looking for a babysitter through the website. In this process, camera placement has become an essential security measure to check the babysitter's behaviors and actions. Relations established on an informal basis with babysitters found through acquaintances changed in finding personnel through advertisements. Employer families can write their expectations and job descriptions directly because there are no intermediaries.

It was determined that the job description of the babysitter could cover a wide variety of supporting the child's care, development, and education to doing household chores such as cooking, cleaning, and ironing. The job description in residential care is more vague and broad. As well as salaries and various cash benefits, families also provide non-material opportunities to maintain paternalistic relations. The study also found that changes occurred in the babysitter selection criteria and job description with the onset of the Covid-19 pandemic. It was determined that with the transition to distance education, families are searching for personnel with the qualifications of educators.

The low wages in the advertisements for high job performance and the lack of insurance for the employees cause this profession to continue to be informal and informalinsecure. It curelt'sts a problem for employer families, bushouldshoul. Should it be treated as a public issue? Those who employ babysitters mainly consist of middle-class families who have fixed salaries. Considering the number of children they have and their earnings, they pay the personnel lower than the minimum wage but higher than their incomes, and as the Covid-19 process showed, they had to adapt quickly to the new period. For this reason, it is necessary to develop social policies to include the spread of support similar to the project designed to employ trained babysitters with insurance in society.

Keywords: Sociology, Social Policy, Employed Mothers, Domestic Services, Babysitters, Covid-19.